

Univerzita Pardubice

Fakulta zdravotnických studií

Problematika konzumace alkoholu u adolescentní
populace

Petra Kouřilková

Bakalářská práce

2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra KOUŘÍLKOVÁ**
Osobní číslo: **Z08019**
Studijní program: **B5341 Ošetřovatelství**
Studijní obor: **Všeobecná sestra**
Název tématu: **Problematika konzumace alkoholu u adolescentní populace**
Zadávající katedra: **Katedra ošetřovatelství**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Sběr informací k problematice konzumace alkoholu u adolescentní populace.
2. Stanovení metodiky práce, cílů a výzkumných záměrů.
3. Konzultace postupu s vedoucím práce.
4. Sestavení dotazníků.
5. Výběr respondentů a rozdání dotazníků.
6. Analýza a interpretace získaných dat.
7. Kritické zhodnocení a posouzení.

Rozsah grafických prací: dle doporučení vedoucího
Rozsah pracovní zprávy: 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

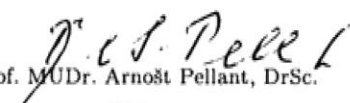
Seznam odborné literatury:

1. BÁRTLOVÁ, S. Sociologie medicíny a zdravotnictví. 6. vyd. Praha : Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1197-4.
2. EHRMANN, J.; SCHNEIDERKA, P. Alkohol a játra. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1048-X.
3. KALINA, K. a kol. Základy klinické adiktologie. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1411-0.
4. NEŠPOR, K. Návykové chování a závislost. 3. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.
5. NEŠPOR, K. Zůstat střízlivý. 1. vyd. Brno : Host, 2006. ISBN 80-7294-206-9.
6. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Magda Taliánová, Ph.D.
Katedra ošetřovatelství

Datum zadání bakalářské práce: 30. listopadu 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: 2. května 2011

prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Eva Hlaváčková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 15. února 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č.121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Kuněticích dne 19.4. 2011

Petra Kouřilková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Magdě Taliánové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady a připomínky při zpracovávání mé bakalářské práce. Děkuji také za její příjemný přístup a ochotu, se kterou mi vždy vycházela vstříc. Dále bych ráda poděkovala MUDr. Bořivoji Korbelovi, za podporu, odborné konzultace a pomoc s grafickým zpracováním dat. Poděkování patří také všem dotázaným studentům a vyučujícím na vybraných školách, bez jejichž pomoci by nevznikla výzkumná část mé bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku konzumace alkoholu u adolescentní populace. Teoretická část je zaměřena na problematiku konzumace alkoholu a jeho vliv na lidský organismus, definici adolescence a tělesný a duševní vývoj adolescentů. Dále jsou také popsány rizikové faktory v období dospívání, jako je tělesný vzhled, vztahy s rodiči, vztahy s vrstevníky a faktory školního prostředí.

Výzkumná část zjišťuje konzumaci alkoholických nápojů adolescenty ve věku 15 - 19 let v závislosti na pohlaví a bydlišti. Dále práce zkoumá, jak často se adolescenti opijí a v kolika letech poprvé ochutnali alkohol. Výzkum byl proveden formou nestandardizovaného anonymního dotazníku.

Klíčová slova

Adolescence, konzumace alkoholu, rodina, závislost, rizikové chování

Title

The issue of alcohol consumption among adolescent population

Annotation

This bachelor work is focused on alcohol consumption among adolescent population. The theoretical part is focused on the issues of alcohol consumption and its effects on the human body, the definition of adolescence and physical and mental development of adolescents. Furthermore, there are described risk factors during adolescence, as physical appearance, relationships with parents and peers and factors of school environment.

Research part of my bachelor work is focused on amount of consumption of alcoholic beverages among adolescents 15 - 19 years old, depending on their gender and residence. My work also probes how often teens get drunk and when they taste alcohol for the first time. This research was conducted through non-standardized anonymous questionnaire.

Key Words

Adolescence, alcohol consumption, family, reliance on alcohol, risk behaviour

OBSAH

ÚVOD	10
CÍL PRÁCE	11
1 TEORETICKÁ ČÁST	12
1.1 Problematika alkoholu a alkoholismu	12
1.1.1 Definice a charakteristika alkoholu.....	12
1.1.2 Metabolismus alkoholu.....	12
1.1.3 Možnosti detekce alkoholu.....	13
1.1.4 Způsoby konzumace alkoholu.....	14
1.1.5 Vývojová stadia alkoholismu.....	15
1.1.6 Konzumenti alkoholu.....	16
1.1.7 Dopad alkoholu na somatickou stránku organismu.....	17
1.1.8 Dopad alkoholu na psychickou stránku osobnosti.....	18
1.1.9 Dopad alkoholu na sociální vztahy.....	20
1.1.10 Spotřeba alkoholu v ČR.....	20
1.2 Adolescence	22
1.2.1 Tělesný vývoj.....	22
1.2.2 Intelektuální vývoj.....	22
1.2.3 Sociální vývoj.....	23
1.2.4 Adolescence a rizikové chování.....	24
1.2.5 Varovné známky konzumace alkoholu.....	25
1.2.6 Výchova ke zdraví.....	26
2 VÝZKUMNÁ ČÁST	27
2.1 Výzkumné otázky	27
2.2 Metodika výzkumu	27
2.2.1 Výzkumný nástroj.....	27
2.2.2 Výzkumný vzorek.....	28
2.2.3 Analýza dat.....	28
2.3 Interpretace výsledků	29
DISKUZE	53
ZÁVĚR	57

SOUPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ.....	58
SEZNAM GRAFIKY	61
PŘÍLOHY	62

ÚVOD

Problematika konzumace alkoholických nápojů mezi adolescentní populací je závažný problém, který trápí všechny země světa nevyjímaje ani Českou republiku (ČR). Proto jsem si jako téma své bakalářské práce zvolila zmapování této problematiky ve mnou vybraném souboru 79 adolescentů. Téma jsem si vybrala zejména z důvodu stále častější konzumace alkoholu nezletilými, častých případů těžké opilosti a snadné dostupnosti alkoholických nápojů.

Ve své práci jsem využila poznatků mezinárodní studie ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs), která probíhá každé čtyři roky. Tato studie se snaží zmapovat problematiku rizikového chování u adolescentů a to zejména v oblasti kouření, konzumace alkoholických nápojů a užívání drog. Studie poprvé proběhla v roce 1995 a poslední uskutečněné studie v roce 2007 se zúčastnilo již 35 zemí. ČR je do této studie zapojena od roku 2003.

Dle studie ESPAD z roku 2007, které se zúčastnilo přibližně 10 000 studentů středních škol ve věku 15 – 16 let je zřejmé, že alkohol je velmi oblíbenou návykovou látkou, zkušenost s alkoholem má 98,4 % dotázaných studentů. 82,1 % chlapců a 75,4 % dívek také přiznalo, že se už někdy opili.

Jako respondenty jsem si pro svou práci vybrala studenty dvou středních škol všeobecného zaměření ve věku 15 - 19 let, kteří v akademickém roce 2010/2011 studují v Pardubickém kraji. Při tvorbě dotazníku jsem vycházela ze studie ESPAD, z níž jsem použila i dvě modifikované otázky. Tyto otázky pocházely z české verze mezinárodního standardizovaného dotazníku ESPAD (viz Příloha B).

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem mé práce bylo zmapovat problematiku konzumace alkoholu u vybraného souboru adolescentů. V dílčích cílech, pak porovnání rozdílů ve frekvenci konzumace alkoholických nápojů mezi studenty, kteří trvale žijí ve městě a studenty žijícími na venkově. Zjištění jejich vztahu k alkoholickým nápojům, zkušeností s alkoholem, problémů s dostupností alkoholu a zjištění, zda a jak často se opijí a jaké měli pocity při první opilosti. Posledním cílem bylo porovnání výsledků mého výzkumu se závěry posledního uskutečněného výzkumu ESPAD za rok 2007.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Problematika alkoholu a alkoholismu

Konzumace a rozšíření alkoholu je v dnešní době bráno jako společensky běžný jev a problematika alkoholu se u nás neprávem podceňuje. Je to zřejmě tím, že alkohol účinkuje jen krátkodobě a výraznější projevy jeho nadměrné konzumace se projeví až za určitou dobu pravidelného „popíjení“. Celosvětově nejvyšší podíl výskytu závažných onemocnění a předčasné smrti v důsledku požití alkoholu má podle WHO (Světová zdravotnická organizace) evropský region.

1.1.1 Definice a charakteristika alkoholu

Slovo alkohol pochází z arabského slova „al-kahal“, což by se dalo označit jako jemná substance. (www.alkoholik.cz)

Pro výrobu alkoholických nápojů se používá ethanol, který patří k nejnižším alkoholům. Je to bezbarvá velice hořlavá kapalina typického zápachu. Ethanol vzniká kvašením přírodních látek bohatých na sacharidy, např. brambory, obilí, cukrová řepa a ovoce.

Podle § 1 odst. 2 Zákona č. 37/1989 Sb. „O ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi“, lze za alkoholické nápoje považovat lihoviny, destiláty, víno, pivo a jiné nápoje, které obsahují více než 0,75 objemového procenta alkoholu. (MZ ČR)

Ehrmann (2006) dělí alkoholické nápoje na nedestilované, kam můžeme zařadit pivo nebo víno a nápoje destilované, mezi které patří např. rum, whisky, koňak, brandy, vodka nebo např. slivovice.

1.1.2 Metabolismus alkoholu

Alkohol (ethanol) se z trávicího ústrojí vstřebává velmi dobře a rychle, s maximem v horní části gastrointestinálního traktu (GIT), zejména žaludku. Po ukončení pití se alkohol vstřebává přibližně ještě asi jednu hodinu, tedy maximální koncentrace dosahuje přibližně hodinu po požití.

Eliminace ethanolu se děje z velké části metabolickými procesy v játrech, minimálně je vylučován dýcháním, potem, močí a žlučí. V játrech se přeměna ethanolu děje pomocí

enzymu alkoholdehydrogenázy, která katalyzuje i druhý stupeň metabolické dráhy ethanolu a to přeměnu acetaldehydu (meziprodukt) na kyselinu octovou, respektive acetát. Ten se pak stává součástí energetického metabolismu buňky a konečnými produkty jsou molekuly vody a oxidu uhličitého. Během oxidace ethanolu vznikají produkty přímo využitelné v dýchacím řetězci, ethanol je tedy energetickým zdrojem pro buňku (přibližně 7 kcal z 1 g alkoholu). (Ehrmann a kol., 2006)

Schneiderka a kol. (2004) dále říkají, že alternativní cestou eliminace alkoholu je mikrosomální oxidační systém, který je indukovatelný a stává se významným u lidí pravidelně požívající alkoholické nápoje.

1.1.3 Možnosti detekce alkoholu

Pro stanovení hladiny ethanolu v organismu lze užít několik způsobů. K orientačnímu zjištění alkoholu lze užít např. detekční trubičky s chemickým činidlem, které se při přítomnosti ethanolu v dechu zbarví do žluta až zelena. Další metodou pro stanovení alkoholu v dechu jsou dechové analyzátory (alkoholtesty), které ukazují hladinu ethanolu v krvi na digitálním displeji. Obě předchozí metody jsou ale pouze orientační a nemají vypovídající hodnotu.

Přesné stanovení hladiny alkoholu je možné z krve. Rozbor se provádí metodou plynové chromatografie, jejíž princip je založen na rozdělení jednotlivých těkavých látek v krvi. Oddělí tak jednoznačně ethanol např. od methanolu, acetonu či toluenu. Tato metoda je natolik přesná, že se užívá i pro forenzní účely. (Kvapilová, Dogoši; 2007)

Pro výpočet hladiny alkoholu v krvi lze použít následující vzorec:

$$c = \frac{\alpha \times 0,9}{p \times r} - \beta \times \Delta T$$

c – koncentrace alkoholu v krvi v gramech (= objem × 0,789)

p – hmotnost osoby

r – redukční koeficient (muž – 0,7; žena – 0,6)

β – eliminační faktor (0,12 – 0,2)

ΔT – čas od začátku pití

Jak je z výše uvedeného vzorce patrné, hladina ethanolu v krvi závisí na množství požití látky, na tělesné hmotnosti člověka, jeho pohlaví a času, který uplynul od poslední konzumace. Dle Klenera (2006) může být rychlost absorpce též ovlivněna náplní žaludku.

Koncentrace alkoholu v krvi klesá cca o 0,12 – 0,2 ‰ za hodinu. Pro příklad, k detoxikaci 66 g alkoholu obsažených v jedné lahvi vína (0,7 litru, 12 % obj.), kdy hladina dosáhne přibližně 2,2 promile u 50 kg ženy, je na úplné vystřízlivění nutných 11 - 18 hodin. (Kalina, 2008)

1.1.4 Způsoby konzumace alkoholu

Dle frekvence konzumace alkoholických nápojů, dělíme způsoby konzumace na abstinenci, úzus a abúzus alkoholu.

Za abstinenci označujeme zdrženlivost v konzumaci alkoholu. Ke zdrženlivosti při konzumaci alkoholických nápojů dochází buďto dobrovolně, nebo vynuceně. Pro dobrovolnou abstinenci se člověk rozhodne sám z vlastního přesvědčení, kdežto vynucená abstinence znamená nějaké nařízení v omezení konzumace. Bezpodmínečná abstinence vynucovaná státem se nazývá prohibice. Za prohibici je považováno zamezení konzumace alkoholu dětem a mladistvým do 18 let věku. Toto omezení je dáno zákonem, stejně jako třeba konzumace alkoholu při řízení motorových vozidel, nebo konzumace alkoholických nápojů v zaměstnání. Další příčinou abstinence může být náboženské vyznání, např. islám, který konzumaci alkoholu naprosto vylučuje.

Úzus alkoholu je občasná (příležitostná) konzumace alkoholu, jež je společností považována za běžnou. Jde o tzv. „posezení u skleničky“ u kterého člověk od alkoholu neočekává typické výhody plynoucí z konzumace, nýbrž se chce jen uvolnit a pobavit s přáteli.

Opakem abstinence je abúzus alkoholu. Jedná se o ustavičné a nadměrné konzumování alkoholických nápojů i přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků. Abúzus má za následek sociální problémy v práci, ve škole, v rodině nebo např. problémy se zákonem ve smyslu výtržnictví. V důsledku abúzu vzniká závislost, která se projeví crawlingem, což je silná a přemáhající touha užívat návykovou látku a to i v nevhodných a nebezpečných situacích. Např. v těhotenství, při řízení automobilu, práci s ostrými nástroji, ovládání složitých přístrojů. V důsledku závislosti dochází k postupnému zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch návykové látky. (Bouček, 2006)

1.1.5 Vývojová stadia alkoholismu

Vývojová stadia alkoholismu můžeme charakterizovat určitými příznaky, typickými pro každou jednotlivou fázi. Vývojové fáze a posloupnost jednotlivých symptomů jsou typické pro většinu alkoholiků a je tedy možno říci, že představují vývojovou normu alkoholismu. Velmi také záleží na prostředí jedince a na jeho individualitě. Skála (1957) a Bouček (2006) rozlišují čtyři vývojová stadia alkoholismu.

První je počáteční fáze alkoholismu, ve které získá budoucí alkoholik brzy tu zkušenost, že mu konzumace přináší úlevu. Jestliže člověk tento pocit úlevy prožívá silněji, je to tím, že má častěji nežádoucí nepříjemné stavy rozmrzelosti, nespokojenosti, podrážděnosti, vnitřního napětí, nebo si neumí s těmito potížemi poradit tak, jako ostatní lidé. „Budoucí“ alkoholik připisuje svoji úlevu nejprve spíše okolnostem spojeným s pitím než jen pití samému. Dříve nebo později si však vztah mezi dosaženou úlevou po požití alkoholu uvědomí. V průběhu dalších měsíců až let se stále navyšuje pravidelnost v konzumaci alkoholu, později sahá k alkoholu jako zdroji úlevy někdy i každodenně, např. v podobě několikadenních „tahů“. S postupnou tolerancí k alkoholu je nucen konzumovat čím dál větší dávky, aby došlo k ovlivnění jeho stresu, či nepříjemného stavu. Tato okolnost mu ale zatím není nápadná.

Druhým stadiem je prodromální (varovná) fáze alkoholismu. Piják vnímá alkohol tak, že v něm už vidí látku (drogu), kterou potřebuje. Pije ve větším množství nebo dokonce opilosti nadbíhá tím, že si dá např. skleničku již před oslavou. V tomto stádiu je konzumace ještě méně nápadná a stav jedince není identifikován jako opilství. V tomto stádiu se dotýčný uvádí do takového stavu, že si nepamatuje události v době opilosti a v konečném období již nemá kontrolu nad svým pitím. Tato fáze trvá zpravidla několik let. (Matějková, 2009)

Třetím stadiem je kruciólní fáze alkoholismu, začínající v době, kdy jedinec už není schopen kontroly nad svým pitím. Má nutkavou potřebu pít alkohol a neskončí, dokud není zcela vyčerpán, nebo mu není další konzumace znemožněna, např. zavírací dobou v baru. Pokročilý alkoholik v této fázi začíná racionalizovat důvod svého pití. Zpočátku má z nadměrné konzumace špatný pocit, ale nakonec najde vysvětlení či důvod, proč se znovu opít. Jelikož se setkává s negativními ohlasy společnosti, hledá na čí straně je vina, zda na jeho nebo ho k tomu donutily nároky společnosti. V této fázi je ovšem schopný začít abstinovat v některých situacích, např. setkání, schůze. Vyhýbá se sociálnímu kontaktu s rodinou, kamarády. To vše za jediným účelem, nemuset se omezit ve své slastičné činnosti. Postupem času je chování pijáka značně vyšinité, agresivní chování střídá chování, kdy se snaží být zodpovědný, štědrý a projevuje píli. Alkohol ukrývá všude, kde se dá, aby ho měl

vždy na blízku. Typické pro tuto fázi jsou tzv. „ranní doušky“. Znamená to, že se napije již brzy ráno a doufá, že účinky alkoholu vydrží až do oběda. Poté si stále tajně doplňuje hladinu alkoholu až do večera, kdy zvýší dávku až po naprostou opilost. Tato neustále se opakující perioda posunuje pijáka do čtvrté fáze alkoholismu.

Posledním stádiem vývoje alkoholismu je terminální fáze. Zde dochází k totální degradaci vůle člověka, který alkohol konzumuje. Přes ranní doušky, které započali čtvrtou fází, se jedinec nyní dokáže opít i uprostřed pracovního dne a v konzumaci pokračuje i večer. Tyto tahy se opakují několikrát po sobě, dokud nedojde k úplnému vyčerpání. Nemocného nezajímá nic, než jen potřeba abúzu. Je viditelná degradace osobnosti a poruchy myšlení, až 10 % osob v tomto stádiu trpí duševní chorobou. Dalším znakem tohoto období je snížení tolerance. Piják nevydrží již takovou dávku jako dříve a i malou dávkou alkoholu se opije. Přichází také projevy fyzické závislosti v případě, že organismus pociťuje nedostatek látky, např. třes, pomočování, pocity strachu. V této konečné fázi člověk již uznává porážku, bezmocnost a pokoření alkoholem. Je přístupný myšlenkám na léčení, ale pokračuje i nadále v konzumaci, protože prakticky nic jiného bez cizí pomoci nedokáže. (Bouček, 2006)

1.1.6 Konzumenti alkoholu

Podle frekvence konzumace, lze rozlišit čtyři typy konzumentů alkoholu. Prvním typem je abstinent, což je člověk, který se konzumaci alkoholu vyhýbá a to buď dobrovolně, nebo vynuceně, jak již bylo popsáno výše. Na rozhraní mezi abstinencí dobrovolnou a vynucenou je změněný zdravotní stav, který nutí nemocného se konzumaci alkoholu vyvarovat. Bývá to např. epilepsie, diabetes mellitus, užívání anxiolytik nebo v těhotenství.

Druhým typem je běžný konzument, který konzumuje alkohol příležitostně, v přiměřené míře, např. při posezení s přáteli a zná svoji míru, kterou zpravidla nepřekračuje. Za ještě bezpečnou konzumaci je dle WHO (2010) považováno 16 g čistého alkoholu za den pro ženu a 24 g čistého alkoholu pro muže. Tedy půl litru piva, 200 ml vína nebo 50 ml destilátu pro muže.

Dalším konzumentem alkoholu je piják, jenž pije alkohol zejména pro jeho pozitivní účinky. Např. pocit euforie, zlepšení nálady, zapomenutí na problémy. Frekvence konzumace bývá častější, ale dávka může být stejná jako u běžného konzumenta.

Nejčastějším konzumentem alkoholických nápojů je alkoholik, člověk, který vypije jakýkoliv alkoholický nápoj, v pití nehledá uvolnění, nýbrž má jen potřebu stále pít. Alkohol

je pro něho droga, bez které si již nedovede představit svůj život. Pokud svému tělu požadovanou drogu nedodá, riskuje vznik abstinenčních příznaků jako podrážděnost, neklid, úzkost, deprese, zvracení, pocení, hyperfagie a samovražedné pokusy. Stav může vyústit až do deliria, kdy se přidruží srdeční arytmie, halucinace, epileptické záchvaty, poruchy vědomí apod. Delirium tremens je stavem akutního ohrožení života, které v 10 % případů končí smrtí. (www.alkoholik.cz)

Osobou závislou na alkoholu (alkoholikem) je podle zákona č. 37/1989 Sb. „osoba, která není schopna se natrvalo zdržet nadměrného nebo jinak škodlivého požívání alkoholických nápojů a tím si způsobuje vážnou poruchu na zdraví nebo vážně narušuje společenské vztahy.“ (Sbírka zákonů ČR, str. 374)

K největšímu nárůstu alkoholismu došlo po druhé světové válce, kdy spotřeba alkoholických nápojů stoupla 2 - 4 krát. (Klener, 2006)

1.1.7 Dopad alkoholu na somatickou stránku organismu

Pravidelná každodenní konzumace alkoholu je mnohem více nebezpečná než občasný jednorázový excés. Již 20g čistého alkoholu za den pro ženu, čemuž odpovídá přibližně 200 ml vína nebo 60 ml destilátu a 60 g pro muže, tedy cca 2 litry 10° piva, 700 ml vína a 200 ml tvrdého alkoholu, může při pravidelné konzumaci vést během několika let k poškození jater. (Hůlek, 2002; Klener, 2006)

Při akutní intoxikaci dochází zejména k narušení schopnosti jater metabolizovat alkohol. Alkoholdehydrogenáza oxiduje acetaldehyd na acetát a dochází ke zvýšené tvorbě laktátu z pyruvátu, což vede k laktátové acidóze. Jejím následkem je snížené vylučování kyseliny močové v ledvinách, které je nebezpečné zejména pro pacienty s hyperurikemií. Omezená glukoneogeneze má za následek hypoglykémii, ke které ale obvykle dochází až 4 - 12 hodin po skončení konzumace. V organismu je zvýšená hladina acetaldehydu, který je pro náš organismus vysoce toxický. Zvyšuje se vyplavování katecholaminů do krevního oběhu, což vede k typickým příznakům opilosti. Mezi tyto symptomy patří bolesti hlavy, zvracení, dyspnoe, tachykardie a zarudnutí kůže zejména v oblasti obličeje. Tyto symptomy se však mohou objevit i při malé konzumaci u některých etnik, které trpí vrozeným defektem ALD (aldehyddehydrogenáza), např. Japonci.

Alkohol kromě jiného způsobuje také laktátovou acidózu a hyperurikémii. Dále zvýšenou tvorbou lipidů způsobuje hyperlipoproteinemii a hypercholesterolemii. Zvýšené ukládání

triacylglycerolů vede k jaterní steatóze a současnému zvýšenému ukládání železa. U mužů způsobuje feminizaci, poruchy spermatogeneze a potence, u žen poruchy menses a fertility.

Klener (2006) ve své knize také říká, že alkohol zvyšuje riziko rakoviny dutiny ústní, jazyka, hltanu, hrtanu a jícnu, obzvláště při současném kouření nebo požívání nekvalitních alkoholických nápojů.

Při dlouhodobém chronickém požívání alkoholu dochází ke chronické intoxikaci. Chronická intoxikace se projevuje již morfologickými změnami struktury jater. Dochází ke zvýšené lipogenezi s nadměrnou tvorbou triacylglycerolů, které se usazují v hepatocytech a vzniká steatóza. U chronických alkoholiků velmi často dochází i ke karenci vitamínů. A to zejména skupiny B jejich nedostatečným přísunem potravou. Organismus strádá i nedostatkem ostatních živin, jelikož energetické potřeby organismu jsou kryty jen alkoholem a přísun kvalitních a potřebných živin vážne. (Ehrmann, 2006)

Prvním projevem chronického abúzu alkoholu vyskytující se prakticky vždy je steatóza jater. Ke vzniku steatózy dochází velmi rychle, již během několika týdnů. Při zodpovědné abstinenci se stav jater však také rychle upraví a to obvykle do 2 - 6 týdnů.

Jaterní steatóza může vést po delší době k jaterní cirhóze, která je komplikovaná portální hypertenzí s nebezpečím krvácení z jícnových varixů, ale je i prekancerózou pro hepatocelulární karcinom. Steatóza může přetrvávat u obézních, diabetiků a při současně probíhající pankreatitidě. Pokud k abstinenci nedojde, nebo není naprostá, stav se jen prohlubuje. Jaterní steatóza může dále probíhat jako steatohepatitida, fibrotizace a v nejtěžším stadiu až jako jaterní cirhóza. V alkoholem změněném terénu jater může vzniknout i akutní alkoholická hepatitida. Ta vzniká zejména ve středním věku, po mnohaletém abúzu alkoholu, většinou za přibližně 6 - 12 let. (Klener, 2006)

Dále jsou u alkoholiků častější onemocnění pankreatu. Alkohol působí toxicky i na myokard, přičemž se abúzus alkoholu může projevit jako dilatační kardiomyopatie s následným městnavým srdečním selháním.

1.1.8 Dopad alkoholu na psychickou stránku osobnosti

Ethanol také narušuje buněčné membrány a poškozují tak membránové funkce. Toto je dle Ehrmanna (2006) nebezpečné zejména v centrálním nervovém systému, kde se narušení

buněčné membrány projeví psychickými a neurologickými projevy otravy alkoholem, tzv. ethylismu.

Alkohol má negativní vlivy na centrální nervový systém (CNS). Při dlouhodobém abúzu způsobuje úmrtí až 20 % mozkových buněk, zejména v čelních lalocích, což je velmi dobře patrné na CT vyšetření. Vliv na CNS se může projevit jako parestezie končetin nebo např. Wernickeova encefalopatie (poruchy vědomí ve smyslu zmatenosti, letargie, apatie, narušená koordinace pohybů, nekontrolovatelné pohyby očí, nervové poruchy) při nedostatku vit. B1, kterým alkoholici velmi často trpí. (Vokurka, Hugo a kol., 2006)

Alkoholici často trpí i psychózami, zejména ve smyslu deliria tremens a ve zvýšené míře se u nich vyskytuje i epilepsie.

Při nadměrné konzumaci alkoholu, kterou dle Daňkové (2010) rozumíme konzumaci šesti a více skleniček během jedné příležitosti, dochází při chronickém abúzu k výrazným změnám v organismu. Prvním projevem nadměrné konzumace alkoholu často bývá akutní alkoholová intoxikace. „*Intoxikace alkoholem je stav, ve kterém se kombinují vesměs dobře známé znaky narušeného chování se znaky zejména neurologickými.*“ (Kalina, 2008, s. 133)

Klinický obraz při akutní intoxikaci se mění s rostoucí dávkou zkonsumovaného alkoholu. Kalina (2008) dělí následky nadměrné konzumace alkoholu na čtyři fáze. První fází je excitační, euforické stadium, kterému odpovídá hladina zhruba 0,5 – 1 ‰ v krvi. Toto stadium se projevuje euforií, vyšším sebevědomím, dochází k odstranění zábran, snížení sebekritičnosti, mnohomluvnosti a zhoršují se kognitivní funkce člověka. Druhou fází je stadium hypnotické, při hladině alkoholu v krvi asi 1 – 2 ‰. V této fázi je již narušena koordinace pohybů, reakce bývají zpomalené, bývá výrazná podrážděnost a dochází k úplné ztrátě sebekontroly. Třetí fází je stadium narkotické, při hladině alkoholu v krvi cca 2 – 3 ‰. Narkotické stadium označuje již velmi těžkou poruchu koordinace pohybů, zmatenost, začínají se objevovat příznaky selhávání dýchání a krevního oběhu, jako hypotenze, tachykardie, hypoventilace a člověk pomalu přechází do hlubokého spánku. Poslední fází je stadium asfyktické, ke kterému dochází jen u chronických alkoholiků, kteří jsou na alkohol zvyklí. Zahrnuje totiž hladinu 3,5 a více promile, která je pro běžného člověka již smrtelná. Takto opilý člověk se již nachází v hlubokém bezvědomí, dochází k vyhasínání reflexů a postupné smrti následkem selhání dýchání a oběhu.

1.1.9 Dopad alkoholu na sociální vztahy

Za sociální následky alkoholu lze považovat změny životní úrovně, které jsou způsobeny nadměrnou konzumací alkoholu. Stane-li se nadměrná konzumace alkoholu u alkoholika nekontrolovatelnou a problémovou, začne nabývat na významu reakce prostředí, v němž žije. Prvním problémem je negativní postoj rodinných příslušníků, dochází k narušení partnerských vztahů a k narušení vztahu k vlastním dětem. Dále jsou to odmítavé postoje lidí z nejbližšího okolí a postoje lidí v zaměstnání.

Rozpad partnerství z důvodu alkoholické závislosti jednoho z partnerů dle Matějkové (2009), ale zpravidla trvá velmi dlouho. Někdy i do konce života jednoho z partnerů, častěji alkoholika. Obětí takového partnerství bývá většinou partner alkoholika, častěji partnerka nebo manželka. Z pracovitého, pozorného přítele nebo manžela, se postupně stává, nespolehlivý, neupřímný a mnohdy i agresivní piják, který napadá své okolí, něco neustále slibuje, nebo se jen vymlouvá. Nejlepším řešením v této situaci by byl rozchod či rozvod, je to právě ta okolnost, která může nemocnému alkoholikovi pomoci zbavit se své závislosti. Dokáže si uvědomit, kde je problém a přistoupí k abstinenci nebo léčbě. Další oběti alkoholismu v rodině jsou děti. Děti se s daným stavem nedokážou vyrovnat, trpí, stydí se za postiženého rodiče a nepříznivě to ovlivňuje jejich duševní vývoj.

Problémy v zaměstnání jsou také výrazným dopadem probíhajícího alkoholismu. Alkoholik se denně v práci dostává do mnoha prekérních stavů. Odezní-li alkohol z předchozího večera, dostaví se psychická a fyzická zátěž, kterou musí protrpět až do ukončení pracovní doby. Pokud ovšem v konzumaci alkoholu pokračuje i v zaměstnání riskuje stav opilosti a je pouze otázkou času, kdy skončí jeho chování pracovním úrazem. S alkoholismem je spojena i častá absence, kterou piják zakrývá své těžké stavy opilosti. (Bartoš, 2008)

1.1.10 Spotřeba alkoholu v ČR

Podle poslední dostupné komplexní studie, kterou provedla WHO, byla v letech 2003 - 2005 průměrná spotřeba alkoholu v evropských zemích na obyvatele staršího 15 let 12,2 litru na osobu a rok. Varovné je zjištění, že v České republice to bylo 16,5 litru na osobu a rok, což je druhá příčka mezi všemi evropskými státy hned po Estonsku, které stálo v čele.

Pro porovnání je třeba uvést, že průměrná spotřeba alkoholu v zemích přímo sousedících s Českou republikou byla 13,2 litru na osobu a rok. Oproti výzkumu z roku 2000 si výrazně

„pohoršilo“ Polsko, které v tomto roce mělo průměrnou spotřebu alkoholu 8,3 litru na osobu a rok, zatímco v letech 2003 - 2005 to bylo již 13,3 litru na osobu a rok. Došlo tedy k nárůstu průměrné spotřeby alkoholu o 60 %. (WHO, 2010)

Z neověřených dat byla v roce 2008 vypočítána průměrná spotřeba alkoholu v ČR 10,2 litru na osobu a rok a ČR se stále držela na druhé příčce mezi evropskými státy. (www.alkoholik.cz)

1.2 Adolescence

Adolescence je jedním z nejdůležitějších vývojových období v životě člověka, zahrnující věk od 11 do 20 let s velkou individuální variabilitou. Vágnerová (2008) ji dělí na ranou adolescenci, někdy nazývanou pubescence, která zahrnuje období od 11 do 15 let a období pozdní adolescence, od 15 do 20 let.

Adolescence je jedním z nejdůležitějších mezníků v životě člověka. Dochází přechodu z dětství k dospělosti, které s sebou přináší řadu změn v tělesné, duševní i sociální oblasti. Adolescence je ovlivňována mimo faktorů biologických i faktory psychickými a sociálními. Lze tedy říci, že okolí mladého dospívajícího člověka může výrazně ovlivnit celý průběh dospívání a působit na mladého člověka jak kladně, v případě dobrého rodinného zázemí, tak i negativně u sociálně slabších rodin.

1.2.1 Tělesný vývoj

Ze všech změn doprovázejících dospívání, jsou tělesné změny zřejmě nejvíce vnímanými změnami. Tělesná proměna bývá intenzivně prožívána, pubescent ve většině případů bývá na své dospívání pyšný, ale v některých případech se za něj může i stydět. To zejména v případě, že nastane dříve, než je na něj sám připraven. Reakce okolí na změny provázející dospívání ovlivňují celé sebepojetí adolescenta a subjektivní význam vlastního zevnějšku adolescenta v průběhu dospívání vzrůstá.

Ke konci období adolescence si většinou adolescent najde určitý individuální styl a přestává kopírovat ostatní a celospolečensky známé osobnosti, jako doposud. Oblíbenou barvou adolescentů je černá, barva odporu. Dospívající se touží odlišovat od dospělých a volí proto častěji oblečení, které dospělým připadá výstřední a nevhodné. Vyšší tělesná výška také podporuje sebevědomí mladého člověka, který se tak cítí důležitější. (Vágnerová, 2008)

1.2.2 Intelektuální vývoj

Mladý člověk prožívá výrazné změny zejména v psychické oblasti, adolescenti hledají vlastní identitu, na základě které se bude dále vyvíjet jejich další život. V kognitivní stránce osobnosti se projevuje kritický realismus, je typický radikalismus a nekompromisnost. Tedy v chápání skutečnosti adolescent nepostihne všechny stránky věci, ale uvažuje pouze jednostranně. Situace jsou mu ihned jasné, příliš nad nimi nepřemýšlí a vehementně prosazuje

své názory. Mladý člověk ještě zcela nepředvídá důsledky svých činů, více riskuje, zkouší nové a nepoznané. Toto riskantní chování je také vyvoláno touhou po nezávislosti a samostatnosti.

Myšlení adolescenta se stává introspektivním, analytickým a sebekritickým. Odvrací se od okolí a uchyluje se do svého nitra, kde vnímá sám sebe odděleně od ostatních. Pokud se nepodaří zvládnout krizi koncepce vlastní osobnosti, vzniká velká pravděpodobnost, že dojde ke zdraví poškozujícímu chování.

V tomto období adolescent plně pochopí časové dimenze. Čas už není chápán jako údaj, ale spíše jako určitý interval, se kterým lze dále nakládat. U adolescentů převažuje pasivní řešení konfliktů, tzn. problémy spíše nechávají volně plynout a doufají, že se vyřeší sami nebo to za ně udělá někdo jiný. Také mají potřebu utvářet si vlastní názor, ke kterému došli vlastními zkušenostmi a touží po osobním vyjádření. (Čížková a kol., 2001)

1.2.3 Sociální vývoj

V adolescenci se utváří nové sociální vazby. Adolescenti jsou spíše extroverti, touží být členy mnoha skupin a neustále se pohybovat mezi lidmi při společenských akcích. Stávají se citově nezávislí na svých rodičích, mají potřebu vytvářet partnerství a prožívat pocity sociální sounáležitosti.

Zřejmě největší vliv na jedince má skupina, ve které se mladý člověk pohybuje nejčastěji, tzv. „looking glass self“ (zrcadlené Já). Jak vyplývá z názvu, „zrcadlené Já“ znamená, že člověk sám sebe lépe poznává z reakcí ostatních lidí, kteří jsou s ním v nejbližším kontaktu. Nejčastěji to jsou kamarádi a spolužáci ve škole.

Adolescence je však také spojována s krizí ve vztahu k dospělým, zejména k vlastním rodičům. Bártlová (2005) mluví o tzv. „krizi adolescentů“. Nejčastěji dochází ke krizi při výměně názorů, kdy se dospívající člověk snažit prosadit svůj názor a prokázat tak své duševní dozrávání, které je tak moc odlišuje od dětí. Na přehnanou autoritativnost dospělých reagují odporem, staví se do opozice.

V tomto období vznikají první trvalejší erotické vztahy s druhým pohlavím. Výběr partnera je podle Čížkové (2001) však nekritický a společné jednání často neuvážlivé. Zklamání z neúspěchu je pak bolestivě prožíváno, jelikož adolescentovi výrazně poklesne sebevědomí.

Dalším výrazným mezníkem ve vývoji je výběr budoucího povolání. Zde se výrazně angažují rodiče a mnohdy prosazují svůj názor, zvláště pokud není adolescent ještě pevně rozhodnut o své budoucnosti. Dle Čížkové (2001) je obtížnější rozhodnout se pro budoucí povolání u chlapců než dívek. Je to tím, že od chlapců se očekává ekonomická nezávislost a vyšší postavení ve společenské hierarchii tak, aby dokázali zajistit a uživit rodinu.

1.2.4 Adolescence a rizikové chování

Adolescence je velmi složitou fází života, se kterou se mladý člověk nemusí úplně vždy vyrovnat dobře. Adolescenti velmi špatně snáší svízelné situace, nemají dostatečně dobře dozrálou psychiku a špatné vyrovnání se s náročnou situací může vyústit až v rizikové formy chování. Nejčastěji jde o konzumaci alkoholu, kouření a v nejtěžších případech i užívání drog.

Důležitou a nepostradatelnou součástí prevence rizikového chování je v období adolescence podle Bártlové (2005) rodina. Pokud člověk neprošel plnohodnotnou socializací v rodině, jsou omezeny jeho možnosti vyrovnání se se svým sebehodnocením a konflikty a člověk snáze podlehne vlivu návykových látek. Na zvýšení tohoto nebezpečí se podílí reklama, volná nabídka zdraví poškozujících látek a kumulace negativních podnětů, jako žárlivost, “nevhodní” kamarádi a nedostatek zájmů.

Závislost na návykových látkách se u mladistvých vytváří velmi rychle. Svou roli sehrávají dědičné vlivy, sociální zázemí a prostor, ve kterém kde se mladý člověk pohybuje. Bártlová (2005) dále ve své knize uvádí, že je prokázáno, že rodiče alkoholici zvyšují riziko vzniku alkoholismu i u svých dětí a dvakrát častěji bude z dítěte alkoholik, pokud žije s rodiči alkoholiky ve městě než na venkově.

Nejdůležitějším prostředím, ve kterém se mladý člověk pohybuje je pro adolescenta beze sporu parta a škola, které mohou ovšem působit i kladně, např. dobrou osvětou ve škole, jenž je zaměřena na negativní účinky alkoholu a drog.

Rizikovými faktory vzniku závislosti je neúplná rodina, nižší vzdělání adolescenta i rodičů a přerušení studia. Avšak nejen nižší vzdělání a sociálně slabší rodina zvyšují náchylnost adolescenta ke vzniku závislosti na alkoholu. Dokonce i rodiny intelektuálů, které se svým dětem nevěnují s dostatečnou pozorností a péčí jen přispívají ke zvyšování rizika.

Pravděpodobnost podlehnutí vlivu návykových látek se dle Bártlové (2005) zvyšuje, pokud skupina blízká mladistvému člověku vytváří k těmto formám chování nátlak.

Jedná se o tzv. „peer- group“, kde je význam skupiny vrstevníků zásadní. Hlavním bodem je solidárnost ve skupině a protest proti stanoveným formám života. Adolescenti touží být nezávislí na svém okolí a zejména na rodičích.

Důvodů, proč adolescenti začínají hazardovat s alkoholem je mnoho. Pro příklad je možné uvést důvody, jako třeba potřebu úniku z reality, ze samoty nebo z vlastní sociální skupiny. Alkoholu často podléhají osoby nezralé, nevyrovnané, osoby s pocity méněcennosti.

Možností jak problémům s alkoholem předcházet je určitě několik, ve všech však hrají nepostradatelnou roli rodiče. Základem je, aby šli adolescentům příkladem, zejména by neměli zvýšeně konzumovat alkohol nebo to alespoň nedělat v přítomnosti svých dětí. Dále je vhodné trávit se svými dětmi maximum času nebo alespoň vědět, kde děti jsou, co dělají a s kým tam jsou. Vhodné je stanovení si jasných „rozumných“ pravidel a domluvit se na sankcích při jejich nesplnění. Důležité je budování důvěry v rodině, děti by měly mít oporu v rodičích a vědět, že se jim mohou se vším bez obav svěřit. Otec i matka by měli ve svých dětech posilovat zdravé svědomí, za splněný úkol je chválit, nelhat jim a mluvit s nimi vždy narovinu. Nikdy by však neměli podlehnout nátlaku ze strany svých dětí a příbuzenstva a podat dítěti alkohol. Mezi takovéto typické případy patří rodinné oslavy, Vánoce, Silvestr atd. Dokud totiž není dokončen tělesný a duševní vývoj, má i sebemenší konzumace alkoholu negativní vliv na zdraví adolescenta.

Společnost se snaží mladistvé před alkoholem chránit zákonem. Věková hranice pro podávání alkoholických nápojů mladistvým je ve vyspělých zemích většinou 18 let a více. V České republice je to podle § 379/2005 Sb. 18 let, zatímco třeba v USA nebo Japonsku je to až 21 let. Tato hranice nebyla stanovena nahodile, má to své důvody. U mladistvých dochází rychleji k intoxikaci i po nízkých dávkách, dříve vzniká závislost, bývají vyšší sklony k násilí, agresivitě, trestné činnosti a k dalším formám rizikového chování jak ve své knize uvádí Nešpor (2006).

Pro abúzus alkoholu svědčí zejména kolísání nálad, úzkosti, rozladění, bolest hlavy, nespavost, poruchy paměti, malátnost, nervozita, nejistota, halucinace. V těžších stavech dochází dle Venglářové (2006) až k agresivitě, depresím a poruchám trávení.

1.2.5 Varovné známky konzumace alkoholu

Rozlišujeme známky časné a známky pozdní. Mezi časné známky, tedy ihned zjevné, patří zápach alkoholu v dechu, který dospívající většinou maskují bonbóny a žvýkačkami, zarudlé

oči, zhoršená koordinace pohybů, nejistá chůze, ospalost, špatná výslovnost, slovní nebo fyzická agrese, bolesti hlavy, rozladění nálady, deprese atd.

K pozdním známám konzumace alkoholu řadíme retrográdní amnézii na dobu opilosti, třes končetin, narušení sociálních vztahů, začlenění se do skupin, kde je konzumace alkoholu běžnou záležitostí. Dále dle Nešpora a Csémyho (2003) mezi pozdní známky konzumace alkoholu patří snížená schopnost ovládat své pití, častější úrazy a přítomnost tělesných onemocnění jako např. vysoký krevní tlak, onemocnění jater či trávicího systému.

1.2.6 Výchova ke zdraví

Výchovou ke zdraví se primárně zabývá rodina, škola a případně zdravotníci, zejména v pediatrických ambulancích. Sekundárně probíhá v České republice výchova ke zdraví např. pod záštitou Státního zdravotního ústavu (SZÚ). V současné době je prioritou zdravotní politiky ČR, plnění cílů programu Světové zdravotnické organizace, Zdraví 21. Z hlediska problematiky alkoholu a jiných návykových látek je pro nás stěžejní cíl č. 12. Tento cíl má za úkol snížit škody způsobené alkoholem, drogami a tabákem. Cílem je do roku 2015 výrazně snížit nepříznivé důsledky užívání nejběžnějších návykových látek. Pro splnění tohoto cíle byly stanoveny dva hlavní úkoly. Prvním je, že by spotřeba alkoholu u osob nad 15 let neměla překročit 6 litrů na osobu a rok. Druhým, že u osob mladších 15 let by spotřeba alkoholu měla být nulová. (MZ ČR).

V České republice bylo v roce 2006 86 % populace starší 15 let, takže se tato problematika týká naprosté většiny naší populace. V naší republice se ale hranice 6 litrů na osobu a rok nedaří dostatečně splnit. Průměrná spotřeba alkoholu byla u nás v roce 2005 16,5 litru na osobu a rok, což je velmi znepokojující. Průměr všech evropských států přitom podle WHO (2010) činil 12,2 litrů na osobu a rok. Varovné je také zjištění, že i osoby mladší 15 let konzumují alkohol ve větší míře a jsou často opilé, jak ve svém výzkumu uvedli Sovinová a Csémy (2003)

Výchovou ke zdraví na školách se podrobně zabývá např. kniha „Primární prevence rizikového chování ve školství.“ (Mioviský a kol., 2010) Kniha dává rady především pedagogům a sociálním pracovníkům zainteresovaným v oblasti primární prevence. Poskytuje modelové případy rizikového chování u adolescentů a metody jejich úspěšného řešení.

2 VÝZKUMNÁ ČÁST

2.1 Výzkumné otázky

- 1) Konzumují mladiství chlapci alkohol častěji než dívky?
- 2) Ochutnali chlapci alkohol dříve než dívky?
- 3) Vyskytuje se častěji opilost u adolescentů žijících ve městě než na venkově?
- 4) Konzumují adolescenti alkoholické nápoje častěji v uzavřených prostorách než ve venkovních?
- 5) Jsou adolescenti ve věku 17 let schopni sehnat alkohol snadněji než adolescenti ve věku 15 let?

2.2 Metodika výzkumu

2.2.1 Výzkumný nástroj

Pro šetření ve své teoreticko-výzkumné práci jsem zvolila metodu dotazníku. Vytvořila jsem nestandardizovaný anonymní dotazník, na který dotazovaní studenti odpovídali písemnou formou (viz Příloha A). Dotazník se skládal z 19 otázek a využila jsem v něm otázky identifikační (otázky č. 1, 3), otevřené (otázka č. 2), polouzavřené (otázky č. 7, 9, 13). Dále otázky uzavřené, a to otázky dichotomické (otázka č. 11, 16), polytomické výběrové (otázky č. 4, 5, 6, 8, 10, 12, 14, 15, 18, 19) a polytomické výčtové (otázky č. 9, 17). Také jsem užila otázky filtrační (otázka č. 5) a projektivní (otázka č. 17).

Otázky č. 1 - 3 byly identifikační a sloužily ke zjištění pohlaví, věku a místa bydliště dospívajícího. Otázky č. 4 a 5 se vztahovaly ke vztahu adolescenta k alkoholu a k frekvenci konzumace. Otázky č. 6 – 15 byly určeny jen pro ty, kteří již mají nějakou zkušenost s alkoholem. Zjišťovala jsem v nich, v kolika letech se adolescenti poprvé napili alkoholu, kdo jim jej jako první podal, jak často v současné době pijí alkohol a jaké pocity měli při první opilosti. Otázky č. 16 - 19 se již týkaly všech respondentů. Zjišťovala jsem názor adolescentů na alkohol, zda mají zkušenosti i s jinými návykovými látkami a zda pije někdo z jejich rodiny alkoholické nápoje ve větší míře.

2.2.2 Výzkumný vzorek

Pilotáž jsem prováděla 10. 11. 2010 na nejmenované střední škole. O vyplnění pilotního dotazníku byli požádáni studenti prvního ročníku ve věku 15 - 16 let. Po dokončení pilotáže byly některé otázky upraveny tak, aby byly adolescentům lépe srozumitelné, a jednu otázku jsem vynechala úplně. Konečný dotazník byl rozdán 15. 11. 2010 na dvou středních školách všeobecného zaměření v Pardubickém kraji.

K výzkumu byla vyhrazena vždy část některé vyučovací hodiny. Bylo osloveno přibližně 200 studentů s tím, že dotazník je dobrovolný a pokud ho vyplňovat nechtějí, mohou strávit vyhrazenou vyučovací hodinu jiným způsobem a odevzdat prázdný dotazník.

Po odevzdání dotazníků jsem všem studentům nabídla, že jim poskytnu výsledky svého výzkumu, pokud budou mít zájem. Této možnosti využili převážně jen vyučující a zástupci škol, na kterých výzkum probíhal. Návratnost dotazníku byla přibližně 40 % a vznikl tak vzorek 79 respondentů. Věk všech dotazovaných studentů byl mezi 15 - 19 lety.

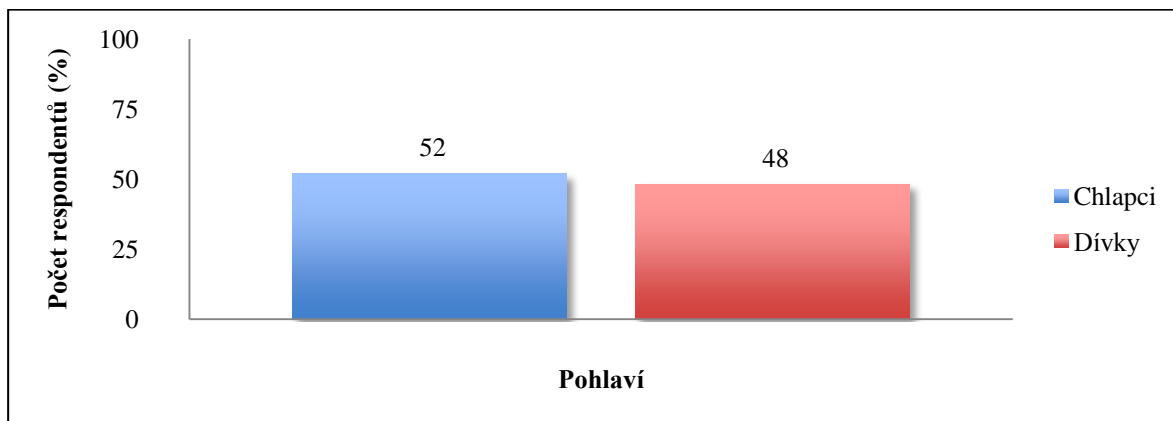
2.2.3 Analýza dat

Výsledky jednotlivých otázek jsem vyhodnotila pomocí tabulek a grafů v textovém editoru Microsoft Excel, ve kterém jsou uvedeny absolutní četnosti, relativní četnosti a průměrné indexy zastoupení jednotlivých jevů. Absolutní četnost je celkový počet odpovědí a relativní četnost je dána podílem absolutní četnosti k celkovému počtu ($p_i = n_i/n$). Grafy jsem zvolila výšečové a sloupcové.

2.3 Interpretace výsledků

Otázka č. 1 - Jakého jste pohlaví?

- a) Dívka
- b) Chlapec

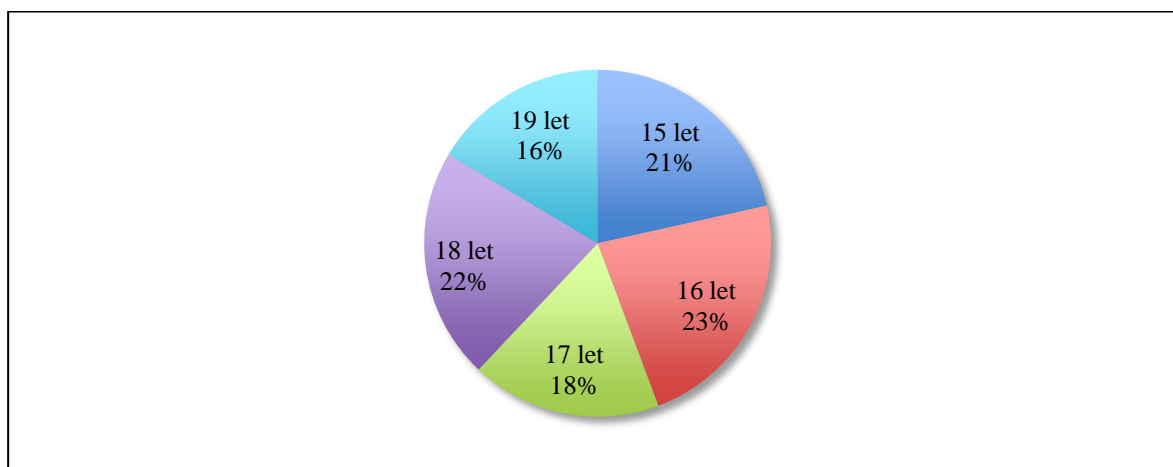

Obr. 1 Graf rozložení respondentů dle pohlaví

Jak vyplývá z předchozího Obr. 1, výzkumu se celkem zúčastnilo 38 (48 %) dívek a 41 (52 %) chlapců, mezi studenty byla tedy lehká převaha chlapců.

Otázka č. 2 - Kolik je Vám let?

Uveďte:.....

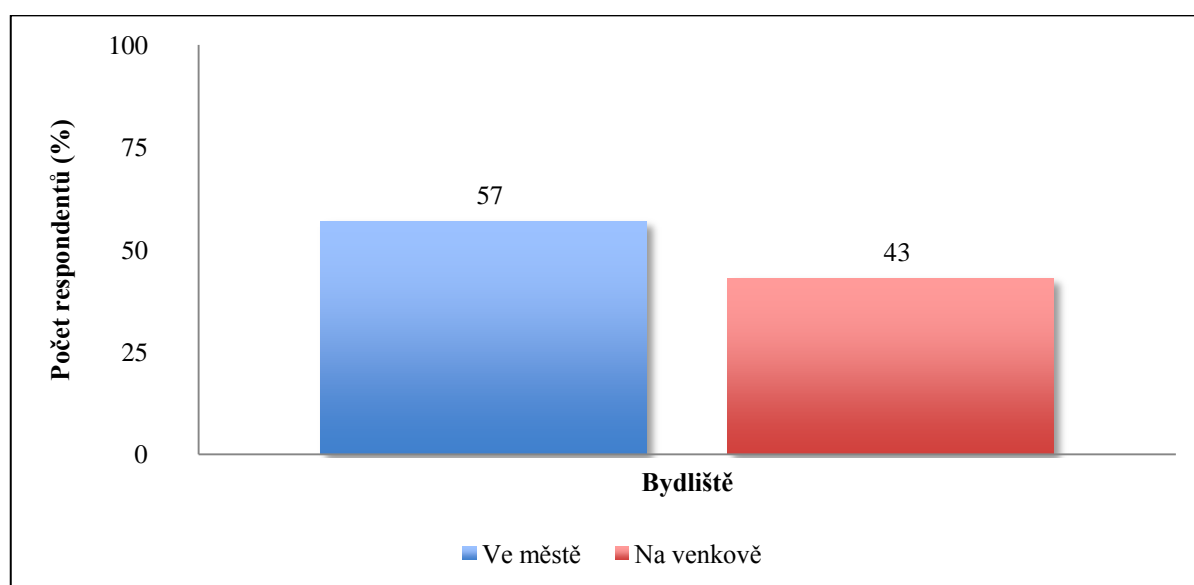

Obr. 2 Graf věkového rozložení respondentů bez ohledu na pohlaví

Obr. 2 zobrazuje věkové rozložení respondentů bez ohledu na jejich pohlaví. Výzkumu se zúčastnilo 13 (16 %) adolescentů bylo ve věku 19 let, 14 (18 %) bylo 17-letých, 17 (21 %) studentů ve věku 15 let, 18 (22 %) ve věku 18 let a nejvíce adolescentů bylo ve věku 16 let, a to 18 (23 %).

Otázka č. 3 - Kde bydlíte?

- a) Ve městě
- b) Na venkově

Obr. 3 Grafické znázornění bydliště respondentů

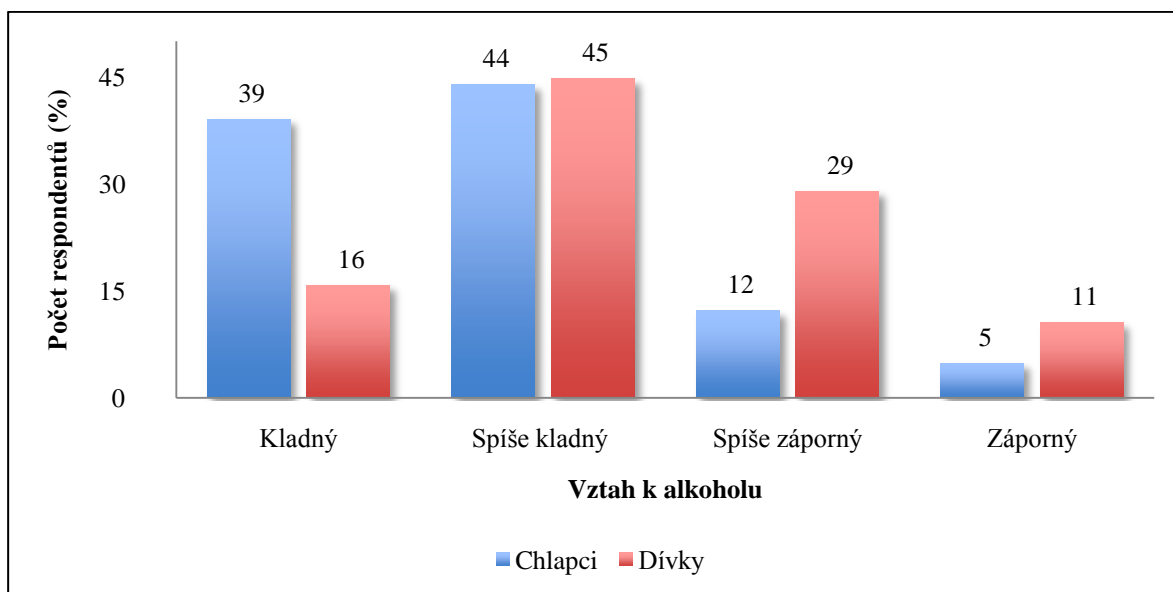
V této otázce jsem zjišťovala, kde respondenti bydlí, abych odlišila studenty žijících ve městě a na venkově, pro využití v dalších otázkách týkajících se frekvence konzumace alkoholu a frekvence opilosti.

Výše uložený Obr. 3 zobrazuje procentuální rozložení bydliště respondentů. Jedna dívka uvedla, že ji mají rodiče ve střídavé péči a žije jak u matky ve městě, tak i u otce na venkově. Také uvedla, že je častěji u matky, proto jsem ji zařadila do kategorie s bydlištěm ve městě.

Jak vyplývá z Obr. 3, u studentů byla převaha studentů žijících ve městě 45 (57 %) respondentů. Zbývajících 34 (43 %) studentů žije na vesnici.

Otázka č. 4 - Jaký máte vztah k alkoholu

- a) Kladný
- b) Spíše kladný
- c) Spíše záporný
- d) Záporný

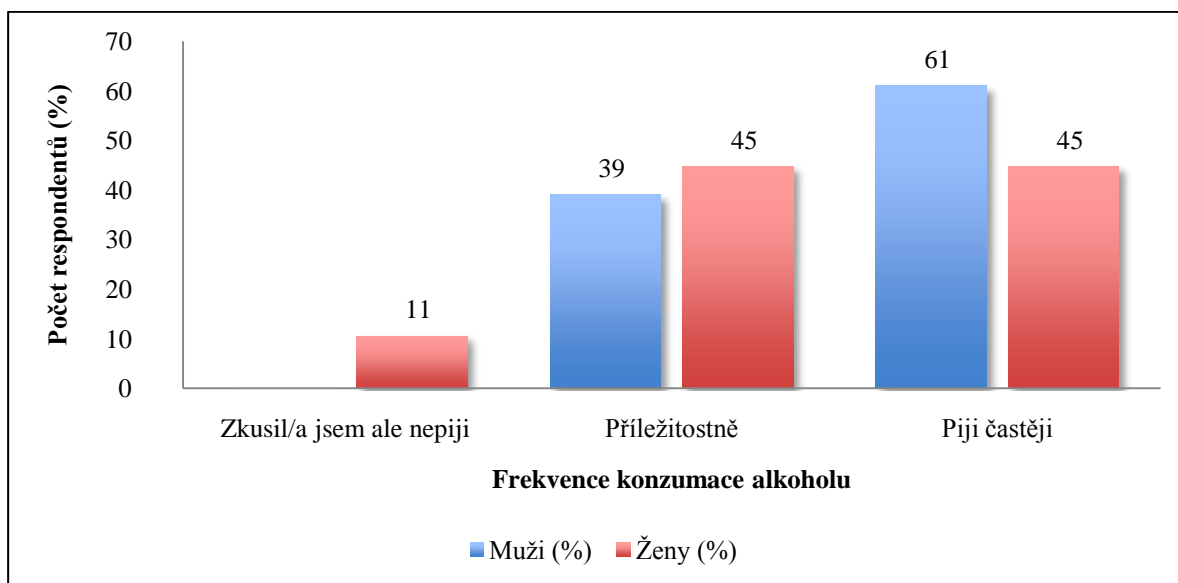

Obr. 4 Graf vztahu respondentů k alkoholu

Předcházející Obr. 4 popisuje vztah studentů k alkoholu z hlediska pohlaví. Při grafickém porovnání rozdílů mezi chlapci a dívkami je patrné, že chlapci mají k alkoholu vztah kladnější než dívky. 6 (16 %) dívek a 16 (39 %) chlapců má kladný vztah k alkoholu. Spíše kladný vztah má 17 (45 %) dívek a 18 (44 %) chlapců. Spíše záporný vztah uvedlo 11 (29 %) dívek a 5 (12 %) chlapců. Záporný vztah k alkoholu mají 4 (11 %) dívky a 2 (5 %) chlapců.

Otázka č. 5 – Pijete alkohol? Jak často?

- a) Nikdy jsem alkohol nepil/a
- b) Zkusil/a jsem, ale nepiji
- c) Příležitostně (např. oslava, Silvestr)- max. 1x měsíčně
- d) Piji častěji

Obr. 5 Graf frekvence konzumace alkoholu z hlediska věku a pohlaví

Tato otázka byla filtrační s cílem oddělit studenty, kteří alkohol nikdy nepili. Poněkud překvapivě ale z celého výzkumného vzorku tuto odpověď nikdo nevedl. Ze všech chlapců v mém souboru, kteří alkohol ochutnali, všichni v konzumaci pokračují, zatímco 4 (11 %) dívek alkohol zkusilo, ale v další konzumaci již nepokračují. Byly to tři dívky 16- leté a jedna 15- letá. Příležitostně alkohol konzumuje 17 (45 %) dívek a 16 (39 %) chlapců. Odpověď „piji častěji“, tedy více jak 1x za měsíc uvedlo 17 (45 %) dívek a 25 (61 %) chlapců. Grafické znázornění otázky je v Obr. 5.

Tab. 1 Frekvence konzumace alkoholu z hlediska místa bydliště

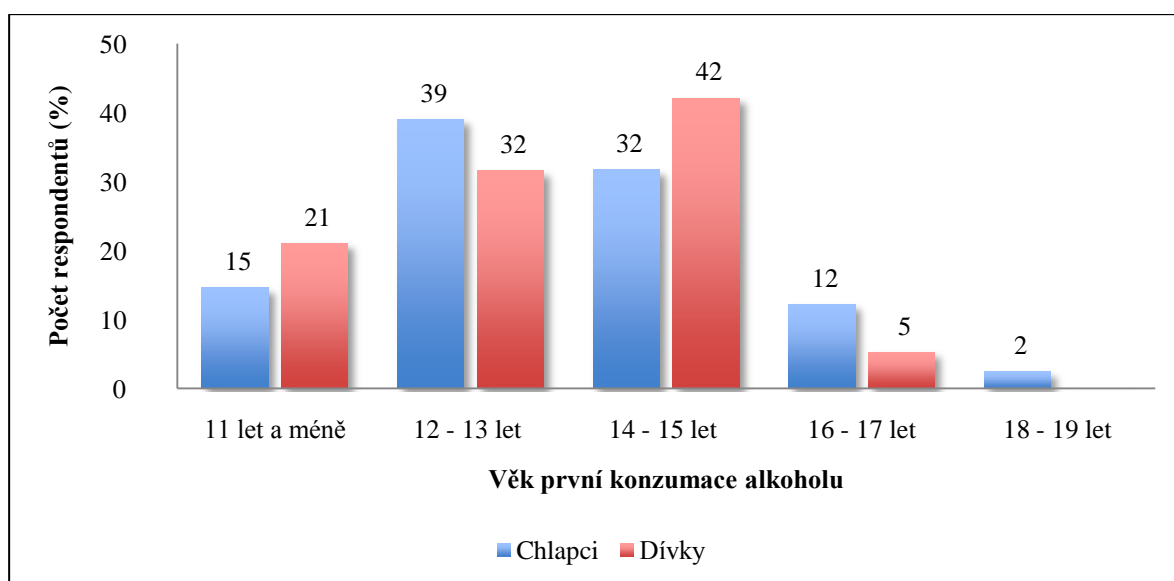
frekvence konzumace alkoholu	venkov		město	
	abs. četnost	rel. četnost (%)	abs. četnost	rel. četnost (%)
nikdy jsem alkohol nepil/a	0	0	0	0
zkusil/a jsem ale nepiji	2	6	2	4
příležitostně	16	47	17	38
piji častěji	16	47	26	58
celkem	34	100	45	100

Tuto otázku také rozebírám z hlediska bydliště respondentů v Tab. 1. V odpovědi „zkusil/a jsem, ale nepiji“ není mezi respondenty žádný rozdíl. Tuto možnost zvolili 2 (6 %) studentů z venkova a 2 (4 %) studenti z města. Konzumaci příležitostnou uvedlo 16 (47 %) respondentů z venkova a 17 (38 %) respondentů z města. V odpovědi „piji častěji“ je rozdíl již výraznější. Častější konzumaci než 1 krát měsíčně uvedlo 26 (57 %) studentů žijících ve městě a jen 16 (47 %) studentů z venkova.

Otázka č. 6 – V kolika letech jste se poprvé napili alkoholu (vypili alespoň jednu skleničku)?

1 skleničce odpovídá 0,5 l piva, 2 dcl vína, 1 „panák“ destilátu

- a) 11 let a méně
- b) 12-13 let
- c) 14-15 let
- d) 16-17 let
- e) 18-19 let

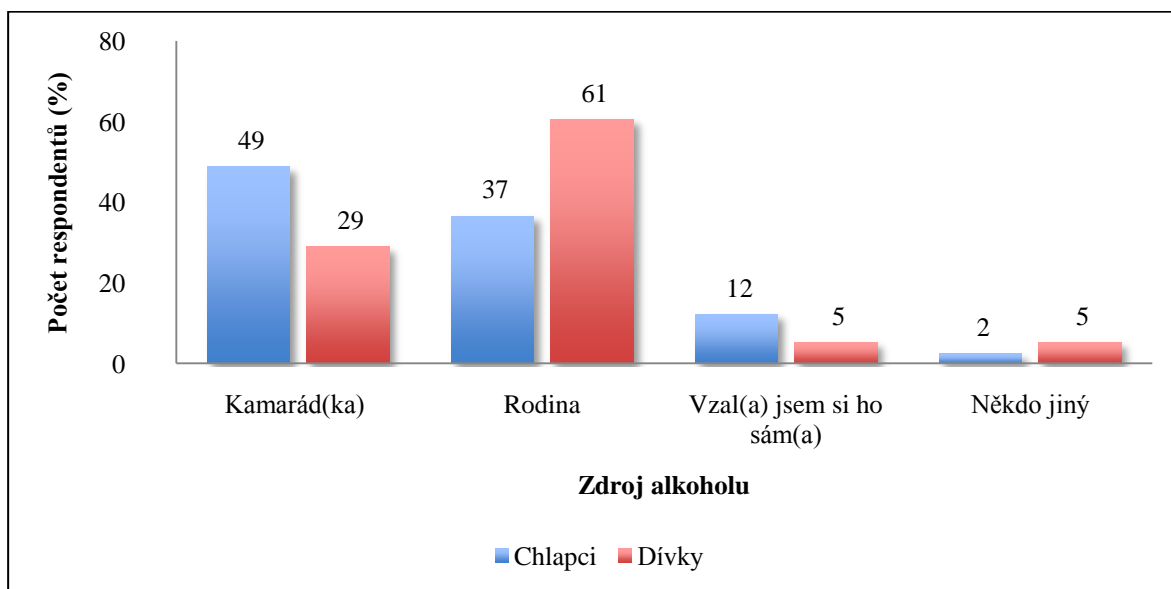
Obr. 6 Grafické znázornění věku první konzumace alkoholu u chlapců a dívek

Jak znázorňuje výše uvedený Obr. 6, byl věk při první zkušenosti s alkoholem, ve smyslu požití alespoň jedné skleničky u většiny chlapců ve věkové kategorii 12 – 13 let, zatímco u dívek v průměru o dva roky déle, a to tedy mezi 14. - 15. rokem věku.

První zkušenost s alkoholem ve věku 18 - 19 let uvedl pouze 1 (2 %) chlapec. První zkušenost s alkoholem ve věku 16 – 17 let mají 2 (5 %) dívek a 5 (12 %) chlapců, 16 (42 %) dívek a 13 (32 %) chlapců mělo první zkušenost s alkoholem ve věkové kategorii 14 – 15 let. První zkušenost s alkoholem ve věku 12 – 13 let uvedlo 12 (32 %) dívek a 16 (39 %) chlapců. 8 (21 %) dívek a 6 (15 %) chlapců mělo první zkušenost s alkoholem ve věku méně než 11 let.

Otázka č. 7 – Kdo Vám jako první podal alkohol?

- a) Kamarád/ka
- b) Rodina
- c) Vzal/a jsem si ho sám/a
- d) Někdo jiný:

Obr. 7 Graf prvního zdroje alkoholu u chlapců a dívek

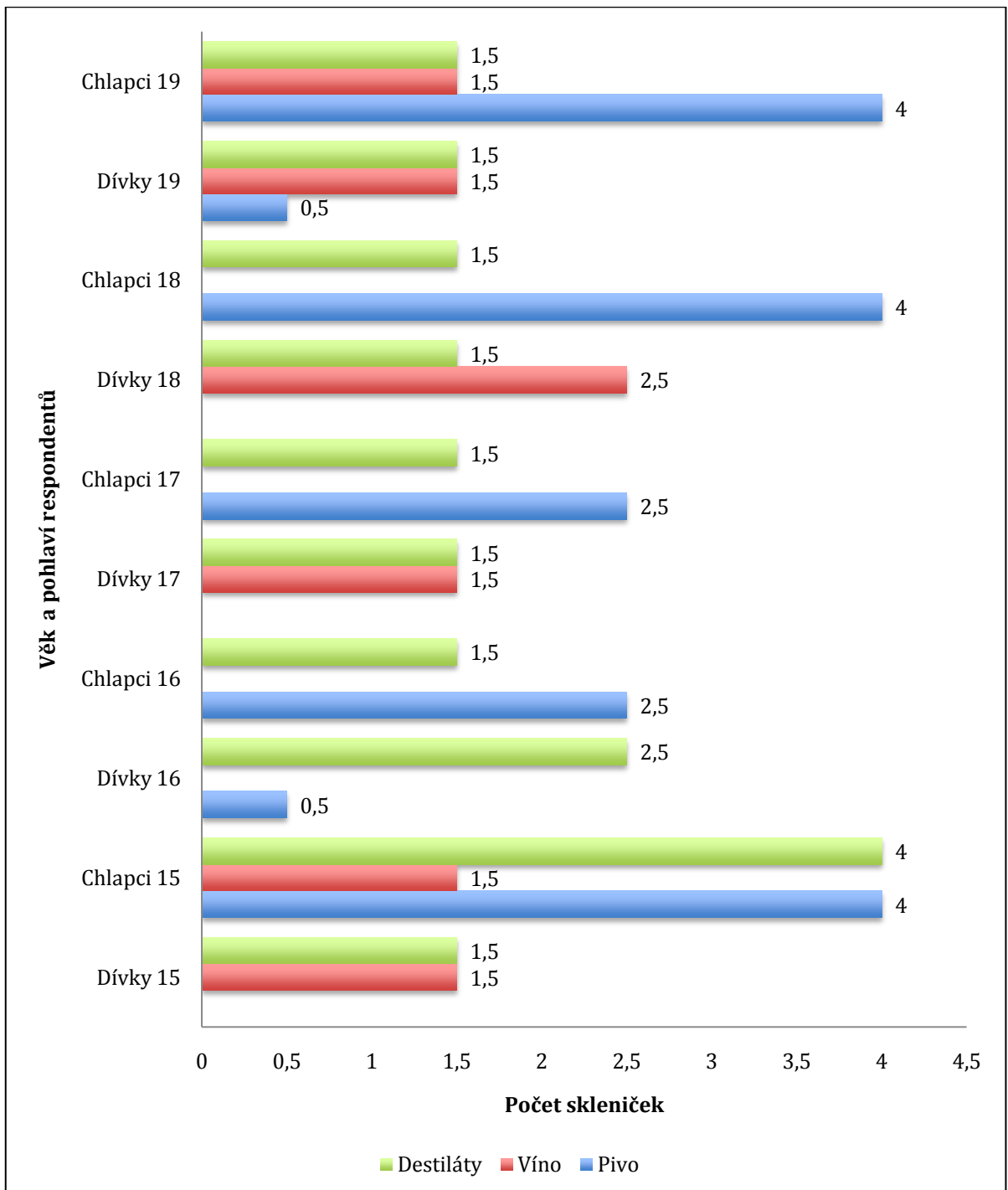
Ve výše uvedeném Obr. 7 je vidět, že zatímco chlapci uvedli jako první zdroj alkoholu své kamarády, dívky poprvé obdržely alkohol ve většině případů v rodině.

Kamarády jako první zdroj alkoholu uvedlo 20 (49 %) chlapců, rodinu uvedlo 15 (37 %) chlapců, 5 (12 %) chlapců si alkohol poprvé vzalo samo. 1 (2 %) chlapci poprvé podal alkohol někdo jiný. Tento chlapec uvedl, že mu jako první podal alkohol soused.

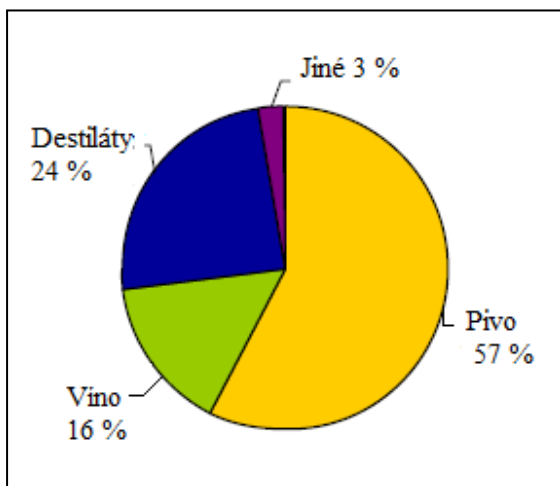
Nejvíce dívek, 23 (61 %) uvedlo, že jim jako první podala alkohol rodina, 11 (29 %) dívek obdrželo poprvé alkohol od kamarádů, 2 (5 %) dívek si alkohol vzalo samo a zbývajícím 2 (5 %) dívkám podal poprvé alkohol někdo jiný. Jedna dívka uvedla vinaře ve sklípku a druhá dívka v dotazníku nikoho neuvedla.

Otázka č. 8 – Kolikrát jste během posledních 30 dnů pili některý z následujících nápojů?

V této otázce adolescenti přiřazovali číselnou hodnotu ke třem nejběžnějším druhům alkoholu. Bylo to pivo, víno a destiláty. Ze zjištěných dat jsem poté vypočetala průměrný počet vypitých skleniček.

Obr. 8a Graf konzumace vybraných nápojů za poslední měsíc

Obr. 8b Graf spotřeby alkoholu dle typu alkoholického nápoje (v % čistého alkoholu) za rok 2005 (zdroj: WHO, 2010)

Z mého výzkumu vyplývá, že s narůstajícím věkem roste u mužů obliba piva a vína, na úkor destilátů. Tento trend je graficky znázorněn v Obr. 8a. Tento trend je znázorněn i v Obr. 8b, který pochází z výzkumu WHO v roce 2010, týkajícího se vztahu alkoholu a zdraví populace v Evropě.

15- leté dívky během posledního měsíce měli v průměru 1,5 skleničky vína a stejné množství destilátů. 16- leté dívky v průměru zkonsumovaly 2,5 skleničky destilátů a 0,5 skleničky piva. V 17 letech je u dívek situace stejná jako u 15- letých, tedy 1,5 skleničky vína a 1,5 skleničky destilátů. V 18 letech si dívky dávají v průměru 2,5 skleničky vína a 1,5 skleničky destilátů. 19- leté dívky v průměru konzumují 1,5 skleničky vína, 1,5 skleničky destilátů a 0,5 skleničky piva.

Dívky tedy nejčastěji konzumují 1,5 skleničky vína a stejné množství destilátů ve všech věkových kategoriích.

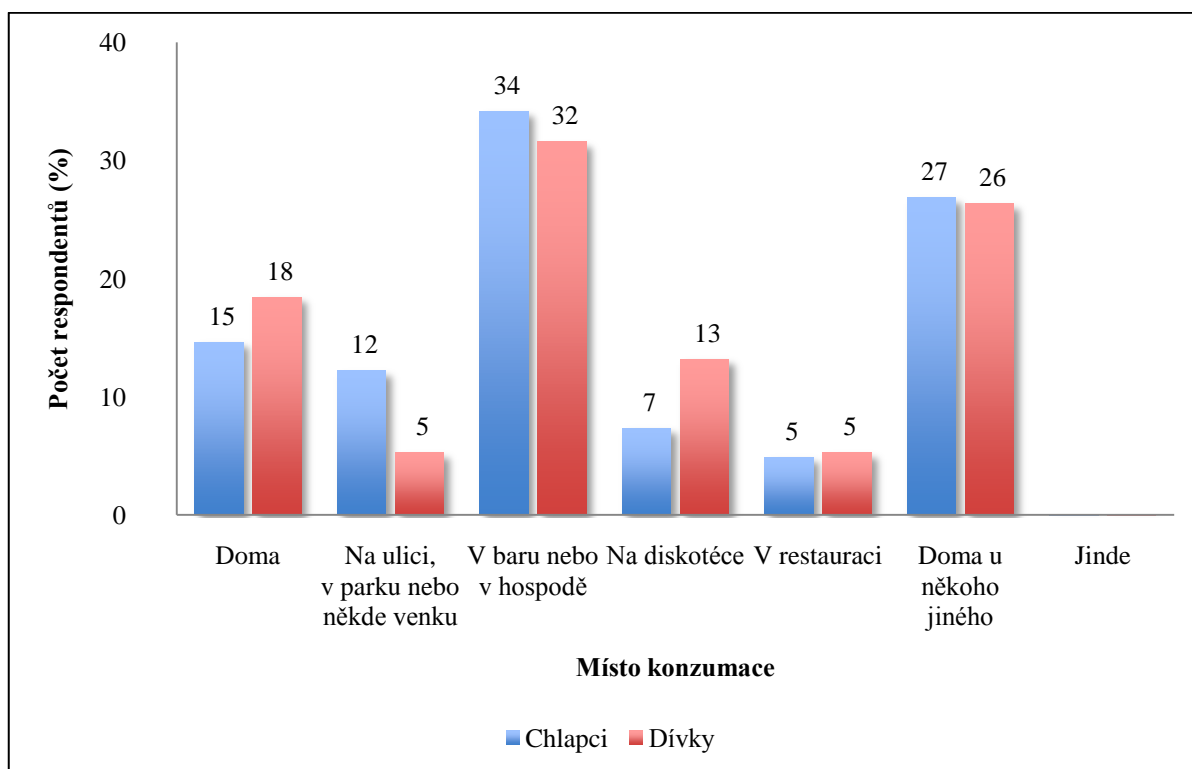
Chlapci v 15 letech konzumují v průměru 4 skleničky piva, 4 skleničky destilátů a 1,5 skleničky vína měsíčně. V 16 - 17 letech je u chlapců konzumace alkoholických nápojů stejná a to 2,5 skleničky piva a 1,5 skleničky destilátů měsíčně. V 18 - 19 letech spotřeba piva stoupne na 4 skleničky měsíčně, destiláty se drží na stejné míře jako u 17- letých studentů a v 19 letech chlapci v průměru zkonsumovali navíc i 1,5 skleničky vína oproti předchozím věkovým kategoriím.

U dívek se obliba jednotlivých druhů alkoholu s věkem výrazněji nemění. Celkové množství nápojů vypitých dívkami je nižší, na rozdíl v množství má zásadní vliv pivo, které

dívky v mém výzkumném souboru během posledního měsíce téměř nepili a víno, které téměř nepijí chlapi.

Otázka č. 9 – Když jste naposledy pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo?

- a) Doma
- b) Doma u někoho jiného
- c) Na ulici, v parku, u vody nebo někde jinde venku
- d) V baru nebo v hospodě (zařízení, kde se pouze prodává alkohol a vaří se tu jen omezeně)
- e) Na diskotéce
- f) V restauraci (zařízení, kde se vaří pravidelně a každý den)
- g) Jinde, uveďte:

Obr. 9 Graf poslední konzumace alkoholu - chlapi a dívky

Předchozí Obr. 9 znázorňuje nejčastější místa konzumace alkoholu. Nejméně voleným místem poslední konzumace alkoholu byla restaurace. Tu zvolili 2 (5 %) chlapců a 2 (5 %) dívek. Konzumaci alkoholu v parku nebo někde venku uvedlo 5 (12 %) chlapců a 2 (5 %) dívek. Na diskotéce naposledy konzumovali alkohol 3 (7 %) chlapců a 5 (13 %) dívek.

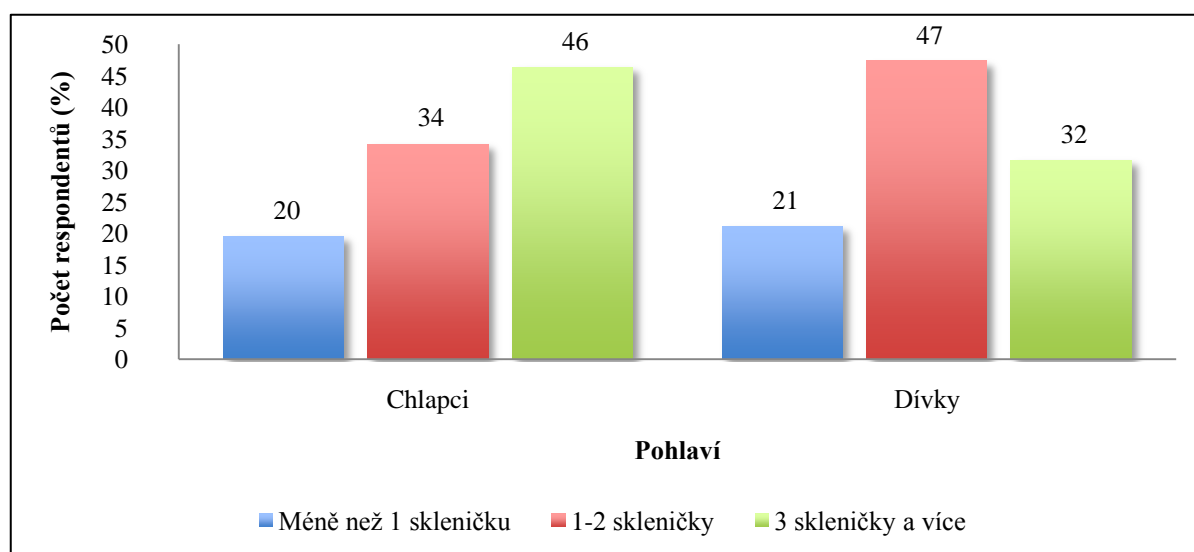
Poslední konzumaci alkoholu v domácím prostředí uvedlo 6 chlapců (15 %) a 7 dívek (18 %). Druhým nejoblíbenějším místem konzumace byla konzumace „doma u někoho jiného“. Tuto možnost zvolilo 11 (27 %) chlapců a 10 (26 %) dívek. Nejčastější konzumace byla jak u chlapců, tak i u dívek v baru nebo hospodě. Tuto možnost zvolilo 14 (34 %) chlapců a 12 (32 %) dívek.

Z výsledků šetření tedy vyplývá, že jak chlapci, tak i dívky konzumují alkohol nejčastěji v barech, naopak zcela ojediněle v restauraci.

Otázka č. 10 – Kolik alkoholu běžně vypijete?

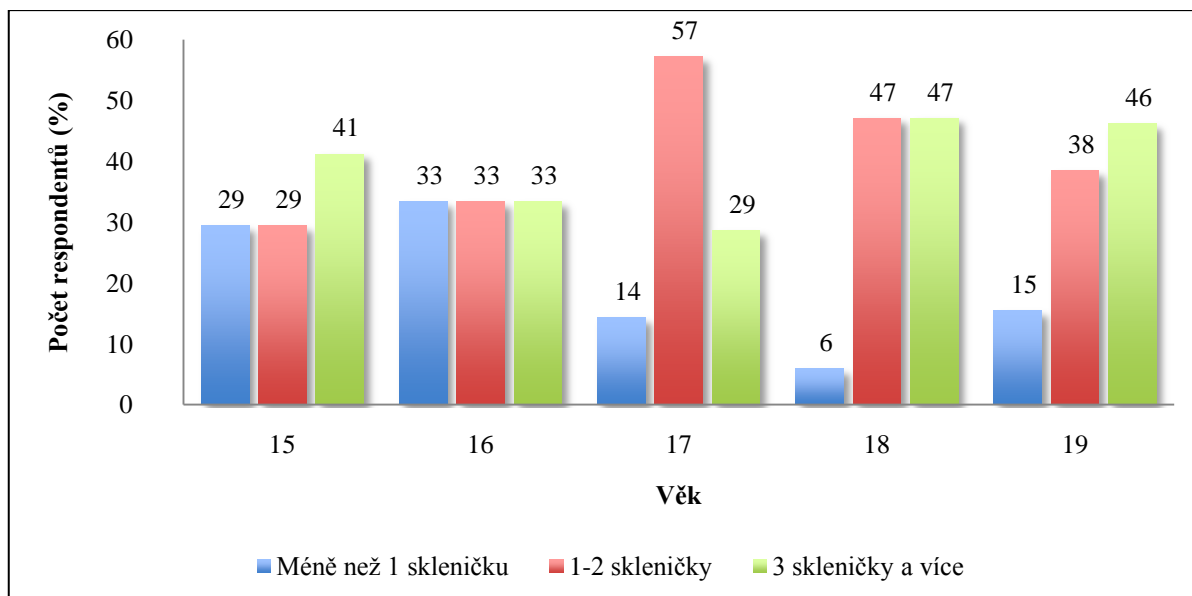
1 skleničce odpovídá 0,5 l piva, 2 dcl vína, 1 „panák“ destilátu

- a) Méně než 1 skleničku
- b) 1-2 skleničky
- c) 3 skleničky a více

Obr. 10a Graf porovnávací množství obvykle vypitého alkoholu u chlapců a dívek

Z výše uloženého Obr. 10a vyplývá, že chlapci ve věku 17 let a starší vypijí při jedné příležitosti více alkoholu než dívky. Méně než jednu skleničku při jedné příležitosti vypije 8 (20 %) chlapců a 8 (21 %) dívek. Běžnou konzumaci 1 – 2 skleniček uvedlo 14 (34 %) chlapců a 18 (47 %) dívek. Více než 3 skleničky vypije 19 (46 %) chlapců a 12 (32 %) dívek.

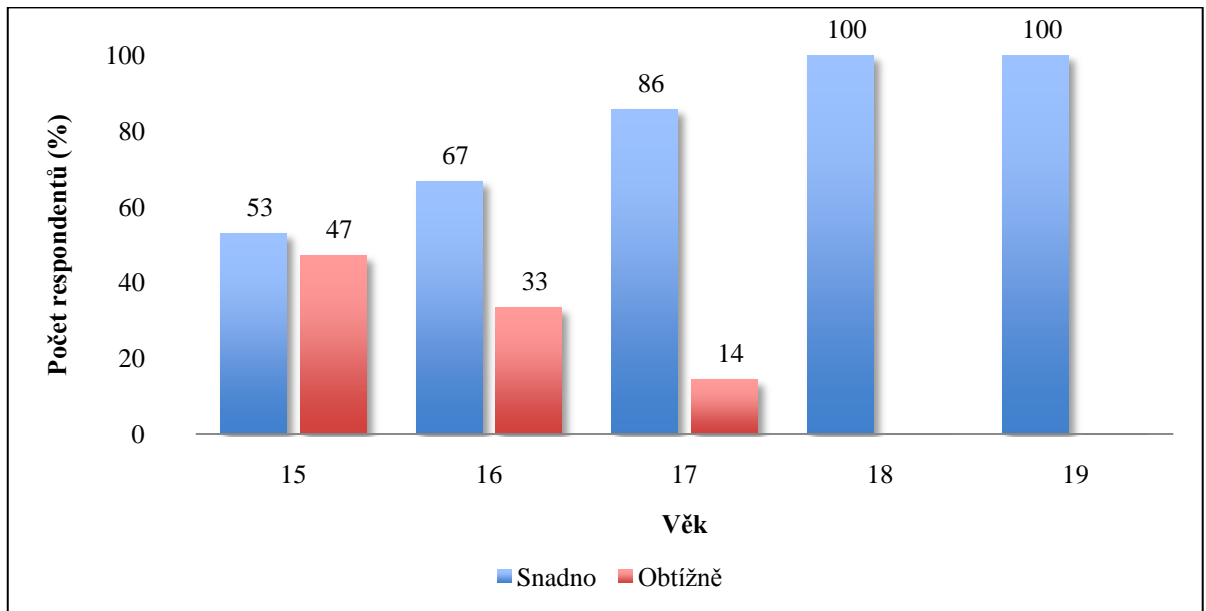

Obr. 10b Graf porovnávající množství obvykle vypitého alkoholu mezi věkovými skupinami

Dle věku se následující situace mění takto (viz Obr. 10b), konzumace „méně než jedné skleničky“ s rostoucím věkem klesá, zatímco konzumace vyššího množství stoupá. Konzumace 1 – 2 skleniček pozvolna stoupá s maximem v 17 letech, kdy opět zvolna klesá. Konzumace 3 a více skleniček klesá ze 41 % u 15- letých studentů na 29 % u 17- letých studentů. Od 17 let tato nejvyšší možná konzumace opět stoupá a ve věku 18 – 19 let se již drží na přibližně stejné úrovni kolem 46 %.

Otázka č. 11 – Alkohol jste schopni/sehnati?

- a) Snadno
- b) Obtížně

Obr. 11 Graf schopnosti respondentů sehnati alkohol dle věku

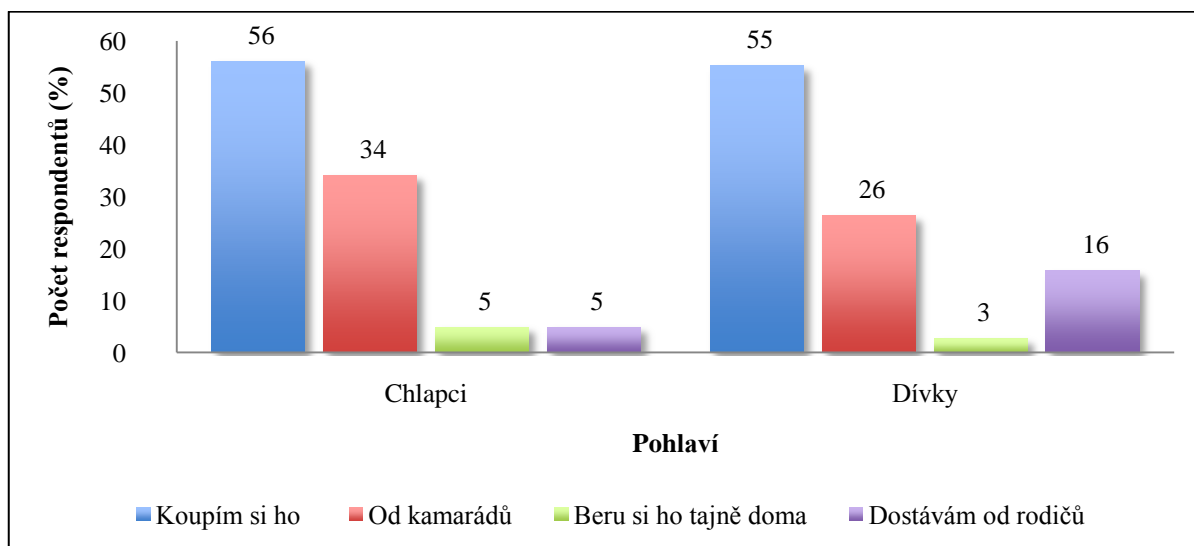
V předchozím Obr. 11 je vidět, jak se s věkem mění schopnost adolescentů opatřit si alkoholické nápoje. Největší problém s obstaráním si alkoholu mají 15-letí respondenti, ze kterých shání alkohol obtížně 8 (47 %) studentů, v 16 letech je to již jen 6 (33 %) studentů a v 17 letech pouze 2 (13 %) studentů. Naprosto bez problémů si alkohol obstarají respondenti od 18 let.

Přesto ani adolescenti mezi 15 a 17 lety nemají větší problémy se získáním alkoholu. Více než polovina 15-letých studentů, tedy 9 (53 %), 12 (67 %) studentů ve věku 16 let a 12 (86 %) 17-letých studentů uvedlo, že alkohol jsou schopni sehnati snadno.

Dle studie ESPAD je pro 40 % adolescentů velmi snadné opatřit si alkohol. U dostupnosti piva to bylo velmi snadné dokonce u 55 % chlapců. (Hibell, 2007)

Otázka č. 12 – Kde sháníte alkohol?

- a) Koupím si ho
- b) Od kamarádů
- c) Beru si ho tajně doma
- d) Dostávám od rodičů

Obr. 12 Grafické znázornění zdroje alkoholu u respondentů, porovnání podle pohlaví

Z předchozího Obr. 12 a níže uložené Tab. 2 je patrný trend alkohol si kupovat. Mezi 15 – 17- letými studenty ale stále dosti převažuje získávání alkoholu od kamarádů. 2 (5 %) chlapců uvedlo, že dostávají alkohol od rodičů, zatímco u dívek to bylo 16 % (6 dívek). 14 (34 %) chlapců a 10 (26 %) dívek dostává alkohol nejčastěji od kamarádů a přibližně 55 % (23 chlapců a 21 dívek) si alkohol v případě potřeby koupí.

V 15 letech jsou pro v 9 (53 %) studentů zdrojem alkoholu kamarádi, v 16 letech to jsou stejně často kamarádi i nakupování, obojí u 7 (39 %) studentů a od 17 let již převažuje nakupování alkoholu. Od věku 18 let je kupování alkoholu jednoznačně převažujícím zdrojem.

Zajímavé je zjištění, že i přibližně 15 % studentů ve všech věkových kategoriích dostává alkohol od rodičů.

Při pohledu na hodnoty v tabulce 12 (viz Příloha C) je patrné, že v nižším věku u obou pohlaví mírně převažuje přístup k alkoholu v rodině, u starších respondentů se stávají dominantním zdrojem kamarádi.

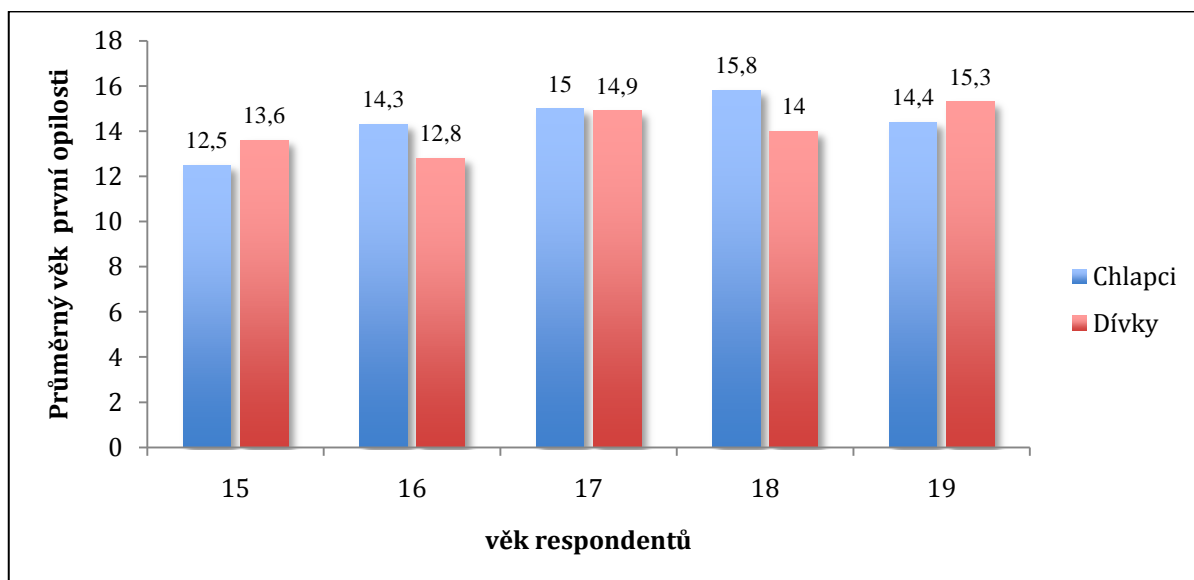
Tab. 2 Zdroj alkoholu u respondentů, dle věku

	Věk respondentů bez ohledu na pohlaví									
	15 let		16 let		17 let		18 let		19 let	
	četnost	četnost (%)	četnost	četnost (%)	četnost	četnost (%)	četnost	četnost (%)	četnost	četnost (%)
Koupím si ho	4	24	7	39	7	50	15	88	11	85
Od kamarádů	9	53	7	39	5	36	1	6	2	15
Beru si tajně doma	1	6	2	11	0	0	0	0	0	0
Dostávám od rodičů	3	18	2	11	2	14	1	6	0	0
celkem	17	100	18	100	14	100	17	100	13	100

Otázka č. 13 – V kolika letech jste se poprvé opili?

(problémy s chůzí, mluvením, zvracení, nepamatování si událostí)

- a) Uveďte věk:
- b) Zatím jsem se nikdy neopil/a

Obr. 13 Grafické znázornění průměrného věku první opilosti u studentů, kteří se již někdy opili

Obr. 13 znázorňuje věk první opilosti studentů, kteří již někdy byli opilí. Toto se týkalo 62 (78 %) studentů. Vzhledem k tomu, že alkohol vyzkoušeli všichni respondenti, je patrné, že ne vždy vypili tak velké množství, aby byli opilí. Množství opilých ale s věkem stoupá u obou pohlaví a v 19 letech měl prakticky každý respondent zkušenost s opilostí.

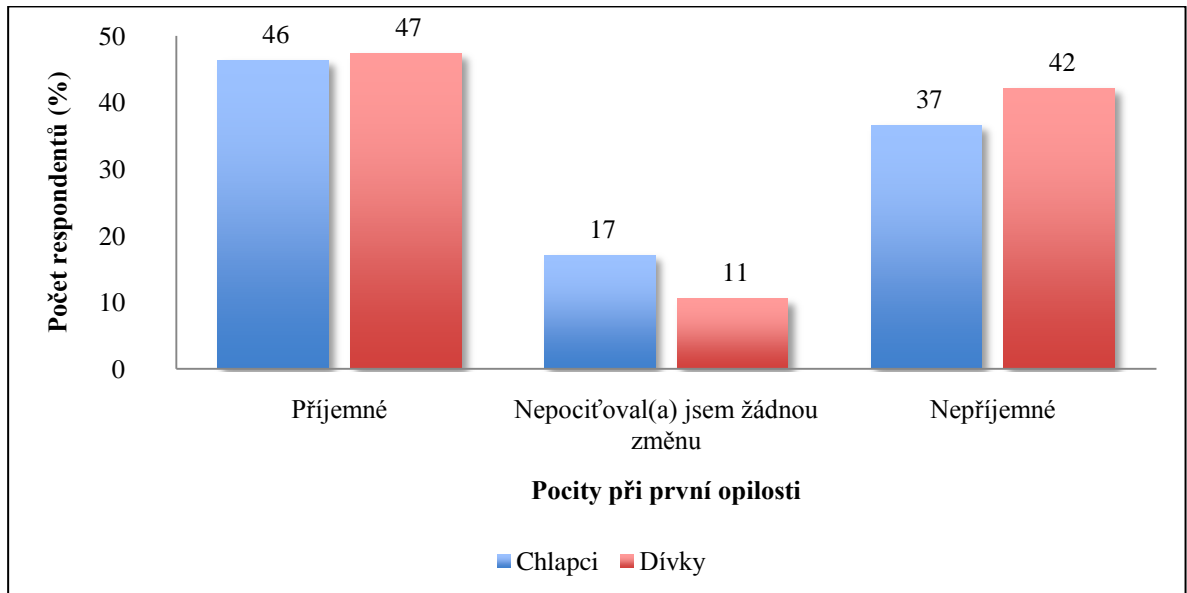
U 15- letých studentů je průměrný věk první opilosti 12, 5 roku a 3 (33 %) studentů se ještě neopilo. V 16 letech je situace obdobná, průměrný věk první opilosti je 14,3 roku a pouze 3 (30 %) 16- letých studentů se nikdy neopilo. V 17 letech byl průměr 15 let a nikdy se neopil pouze 1 student (17 %) z mého souboru. V 18 letech nebyl opilý také jen 1 (11 %) chlapec a v 19 letech již nebyl žádný chlapec, který by ještě opilý nebyl.

U 15- letých dívek je průměrný věk první opilosti 13,6 let a neopily se pouze 3 (38 %) dívek. V 16 letech byl průměrný věk první opilosti 12,8 roku, čímž dívky předstihly své stejně staré spolužáky. Neopily se v tomto věku pouze 3 (necelých 38 %) studentek. V 17 letech průměrný věk stoupl na 14,9 let a nikdy opilá nebyla pouze 1 (11 %) studentka. V 18 – 19 letech se neopila vždy jen 1 studentka (13 % u 18- letých a 14 % u 19- letých).

Z Obr. 13 tedy vyplývá, že se věk první opilosti s každým rokem snižuje.

Otázka č. 14 – Pokud jste se opil/a, jaké jste měl/a pocity při první opilosti?

- a) Příjemné
- b) Nepocit'oval/a jsem žádnou změnu
- c) Nepříjemné

Obr. 14 Graf pocitů při první opilosti - chlapci a dívky

V Obr. 14 je vidět, že většina respondentů měla při první opilosti pocity příjemné. Tuto možnost zvolilo 24 (46 %) chlapců a 23 (47 %) dívek. Nepříjemné pocity mělo 19 (37 %) chlapců a 20 (42 %) dívek. Zbývajících 9 (17 %) chlapců a 5 (11 %) dívek uvedlo, že nepocit'ovali žádnou změnu.

Otázka č. 15 – Kolikrát jste byl/a opilý/á?

Tab. 3 Zadání k otázce č. 15 z dotazníku

	nikdy	1-2x	3-5x	6-9x	10-19x	20-39x	40x a více
Za celý život	1	2	3	4	5	6	7
Za posledních 12 měsíců	1	2	3	4	5	6	7
Za posledních 30 dnů	1	2	3	4	5	6	7

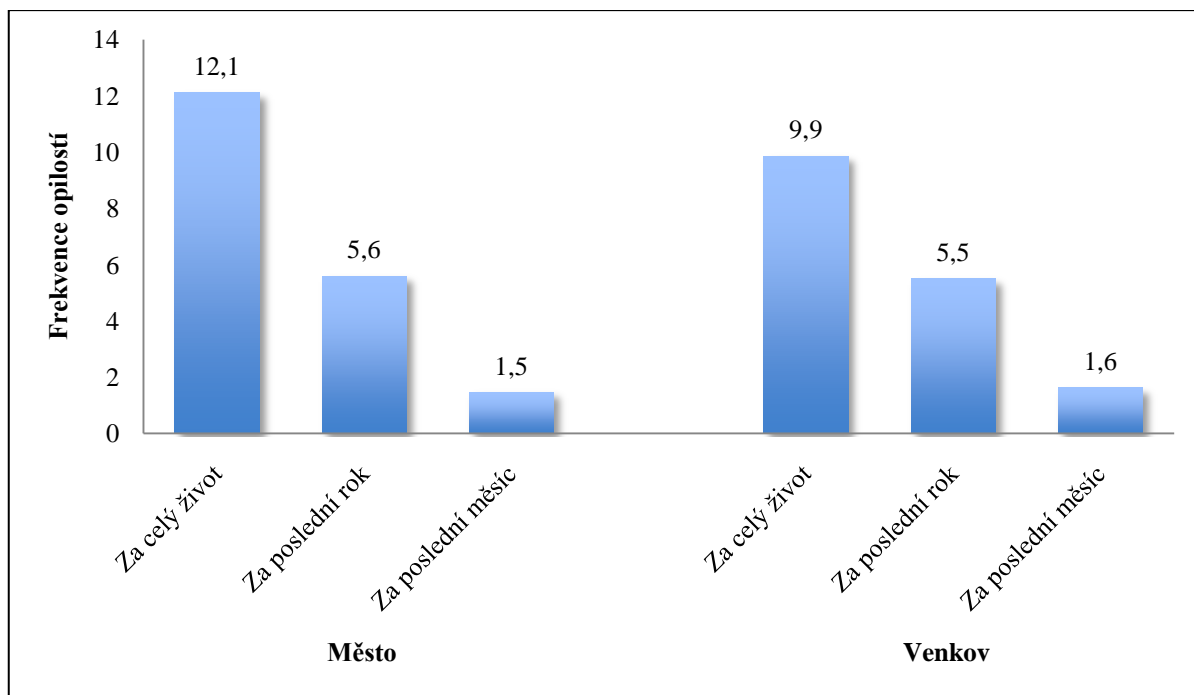
V této otázce jsem hodnotila frekvenci opilosti za celý život, za poslední rok a za poslední měsíc. Respondenti opět přiřazovali vybranou číselnou kategorii ke každé odpovědi, ze které jsem poté vytvořila průměr.

Tab. 4 Průměrný počet opilostí u respondentů dle věku a pohlaví

	15 let		16 let		17 let		18 let		19 let	
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
Za celý život	7	1,5	4	4	4	7,5	7,5	15	7,5	4
Za poslední rok	4	1,5	4	1,5	1,5	1,5	4	4	4	4
Za poslední měsíc	1,5	0	1,4	1,5	1,5	0	1,5	1,5	1,5	1,5

Z odpovědí na tuto otázku jsou patrné dva věkové mezníky, kde u respondentů stoupá frekvence opilosti. Prvním je 15. rok života a druhým je 18. rok života, kdy počet epizod opilosti stoupá téměř o jednu celou epizodu opilosti, nejspíše tedy oslava 18. narozenin. U dívek frekvence opilosti stoupá velmi strmě, jak ukazuje Tab 4.

15-letí chlapci se v průměru opili 7 krát za život. Ve věku 16 a 17 let je vidět již pokles o tři epizody na 4 opilosti za celý život a od 18. roku věku počet epizod opilostí opět stoupá až na průměrných 7,5 epizod. U dívek počet opilostí stoupá od 1,5 v 15 letech až na 15 v 18 letech. Toto může být ovšem způsobeno i statistickou chybou při výběru respondentek.

Obr. 15 Graf frekvence opilosti dle místa bydliště

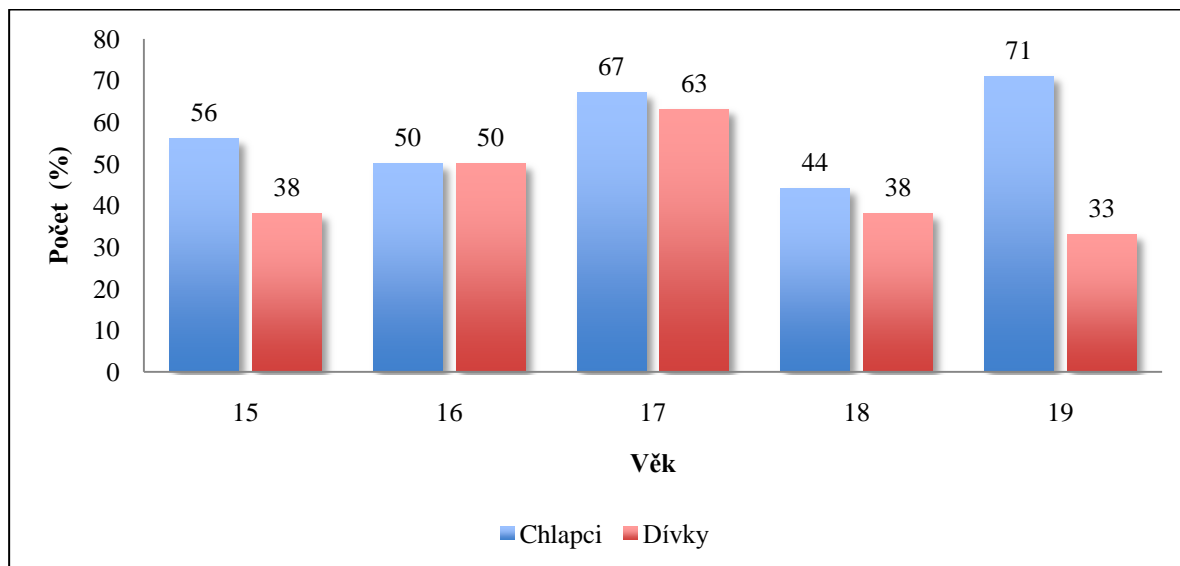
Při porovnávání frekvence opilosti z hlediska místa bydliště v Obr. 15b, je patrný rozdíl pouze v počtu opilostí za celý život. Ostatní kategorie jsou téměř vyrovnané.

Studenti žijící ve městě byli za celý život opilí v průměru 12 krát, zatímco studenti žijící na venkově byli ve stejném časovém období opilí přibližně 10 krát. Ve frekvenci opilostí za poslední měsíc byli studenti z města i venkova opilí v průměru 2 krát a i frekvence opilostí za poslední rok je u obou typů studentů shodná. Studenti z venkova i z města se v posledních 12 měsících opili přibližně 6 krát.

Otázka č. 16 – Užíval/a jste někdy i jiné návykové látky než alkohol

(Např. cigarety, marihuana, tvrdé drogy)

- a) Ano- uveďte které:
- b) Ne

Obr. 16 Grafické znázornění užívání jiných návykových látek dle věku a pohlaví

Výše uložený Obr. 16 zobrazuje pouze počet studentů, kteří již někdy užili nějakou jinou návykovou látku než alkohol. Budeme-li sledovat počet chlapců, kteří zkusili jinou návykovou látku, dojdeme k závěru, že jich je téměř ve všech věkových skupinách nadpoloviční většina. Jinou návykovou látku než alkohol zkusilo 5 (56 %) 15 letých studentů, 5 (50 %) 16 letých, 4 (67 %) 17 letých, 4 (44 %) 18 letých a 5 (71 %) 19 letých studentů. Dá se tedy říci, že s věkem počet zkušeností s jinými návykovými látkami u chlapců stoupá.

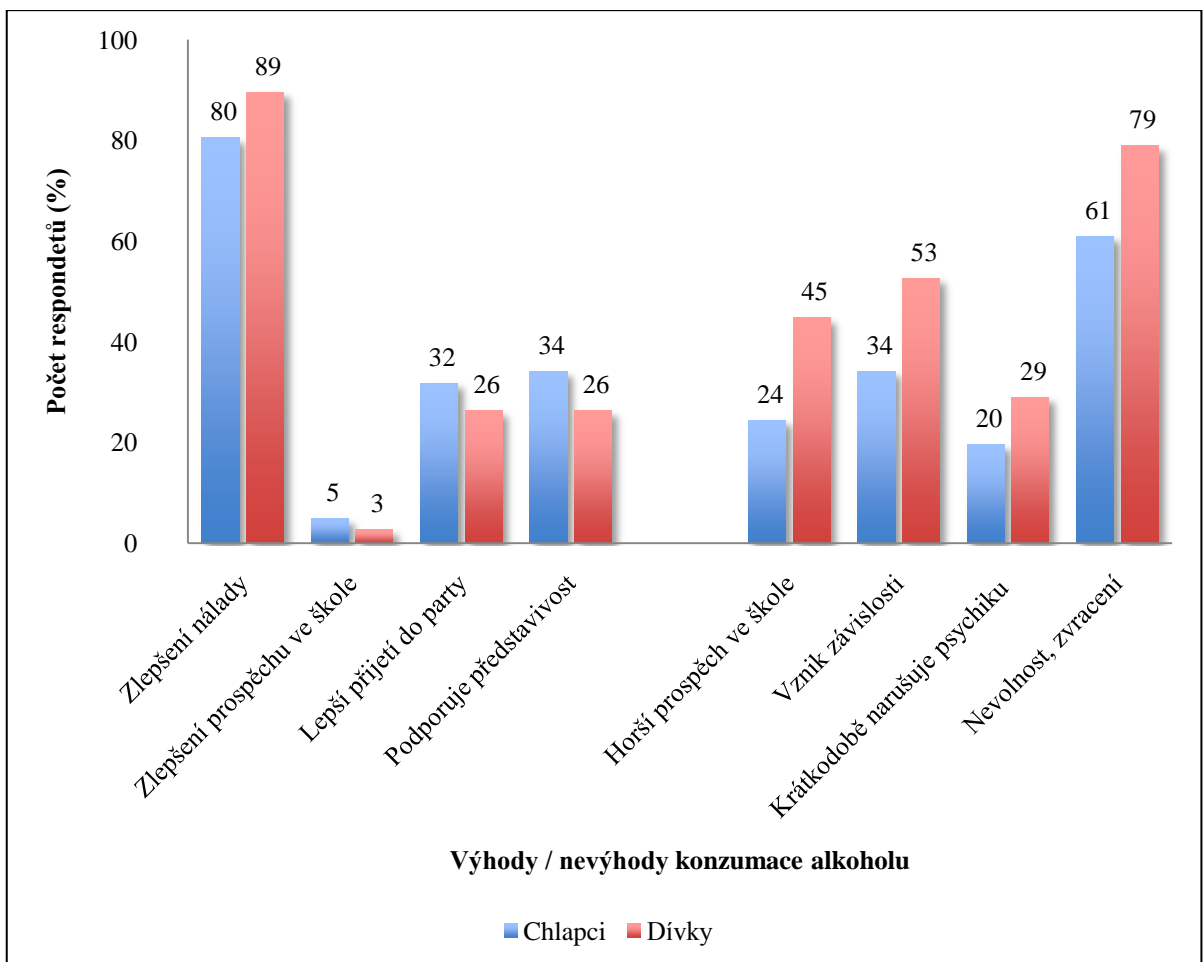
Velkým rozdílem jsou ale ženy, kde počet žen, které jiné návykové látky zkusily, najednou v 18. a 19. roku poklesne. V 15 letech zkusily jinou návykovou látku 3 (38 %) dívky, v 16 letech již 4 (50 %), v 17 letech 5 (63 %) a od 18. roku zkušenosti s jinými návykovými látkami klesají z 38 % u 3 dívek ve věku 18 let na 30 % u 2 dívek ve věku 19 let.

Mezi nejčastěji uváděné návykové látky patřily cigarety a marihuana, ale jeden student uvedl i kokain, pervitin, heroin a hašiš. Často se také vyskytovala jako jiná návyková látka káva a 2 studenti uvedli LSD.

Otázka č. 17 – Vnímáte Vy nějaké výhody nebo nevýhody konzumace alkoholu?

Tab. 5 Zadání z k otázce č. 17 z dotazníku

Kladné	Záporné
zlepšení nálady	horší prospěch ve škole
zlepšení prospěchu ve škole	vznik závislosti
lepší přijetí do party	krátkodobě narušuje psychiku
podporuje představitost	nevolnost, zvracení
jiné - uveďte:	jiné - uveďte:

Obr. 17 Graf výhod a nevýhod užívání alkoholu

V této otázce mohli respondenti volit více možností. Tato otázka je graficky znázorněna v Obr. 17.

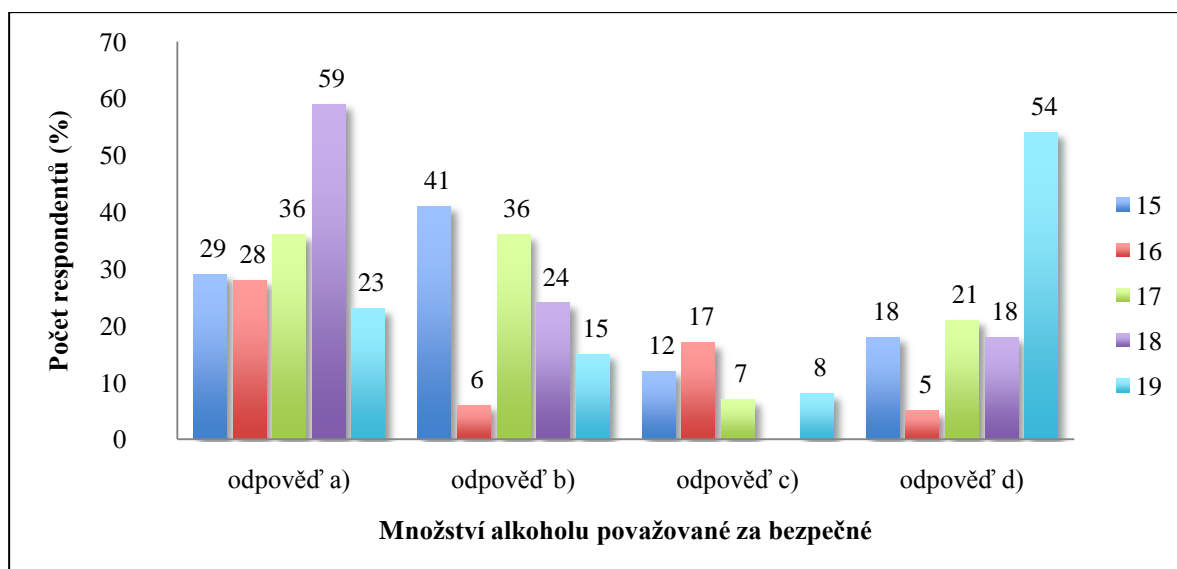
Ve všech věkových skupinách a to jak u mužů, tak i u žen z kladných pocitů převažuje zlepšení nálady, které uvedlo 34 (89 %) dívek a 33 (80 %) chlapců. Nejvýrazněji vnímaným negativním pocitem je nevolnost a zvracení, což uvedlo 30 (79 %) dívek a 25 (61 %) chlapců. Vznik závislosti je spíše v pozadí, nejvíce ho vnímají respondenti ve věkové kategorii 18 let, jak je patrné z tabulky 4 v Příloze C. Možný vznik závislosti vnímá 20 (53 %) dívek a 14 (34 %) chlapců.

V odpovědi „jiné“ uváděli respondenti nejčastěji větší komunikativnost, zvýšení odvahy nebo třeba narušení sociálních vztahů a rozpad vztahu s partnerem.

Otázka č. 18 – Kolik považujete za bezpečné denní množství alkoholu?

1 skleničce odpovídá- 0,5 l piva, 2dcl vína nebo 0,05 l destilátu (1 panák)

- a) 1 sklenička pro muže, 0,5 skleničky pro ženu
- b) 2 skleničky pro muže, 1 sklenička pro ženu
- c) 3 skleničky pro muže, 2 skleničky pro ženu
- d) Žádné uvedené množství není bezpečné při každodenní konzumaci

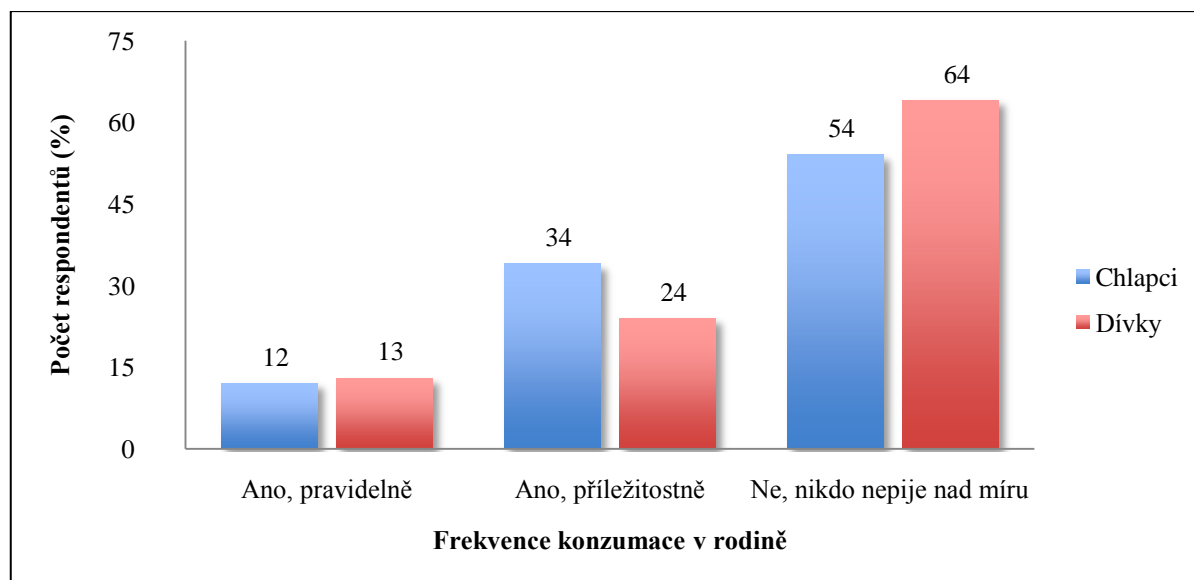

Obr. 18 Grafické znázornění, jak respondenti vnímají bezpečnou dávku alkoholu - dle věku respondentů

V předchozím Obr. 18 je vidět, jak se s věkem mění vnímání nebezpečnosti alkoholu. Většina respondentů ve věku 15 let považuje za bezpečnou dávku 2 skleničky pro muže a 1 pro ženu, a to celkem 7 (41 %). V 16 letech respondenti považují za bezpečné 1 skleničku pro muže a půl skleničky pro ženu, a to 5 (28 %). V 17 letech respondentům přišly stejně bezpečné 2 skleničky pro muže a 1 pro ženu jako i 1 sklenička pro muže a půl skleničky pro ženu. Obojí uvedlo 5 (36 %) studentů, v 18 letech nadpoloviční většina studentů, 10 (59 %) adolescentů považuje za dostatečné 1 skleničku pro muže a půl skleničky pro ženu. V 19 letech se respondenti domnívají, že není bezpečné žádné množství alkoholu při pravidelné konzumaci, což uvedlo 7 (54 %) respondentů.

Otázka č. 19 - Pije někdo z vaší rodiny alkohol ve větší míře (např. více než 3 skleničky při jedné příležitosti)?

- a) Ano, pravidelně
- b) Ano, příležitostně
- c) Ne, nikdo nepije nad míru

Obr. 19 Graf vyšší konzumace alkoholu v rodině, dle pohlaví respondentů

Z odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že chlapci přiznávají častější příležitostnou konzumaci alkoholu v rodině než dívky. A to 14 (34 %) chlapců, zatímco dívek jen 9 (24 %).

K pravidelné konzumaci alkoholu v rodině se hlásí obě pohlaví přibližně stejnou měrou. 5 (12 %) chlapců a 5 (13 %) dívek. Dívky v 64 % (24 dívek) a chlapci v 54 % (22 chlapců) uvádí, že se v jejich rodině nevyskytuje nikdo, kdo by pil alkohol v množství větším než 3 skleničky na jednu příležitost. Tato otázka je graficky znázorněna v Obr. 19.

DISKUZE

V této části se pokusím interpretovat výsledky svého výzkumu a porovnat je se svými výzkumnými otázkami a výsledky studie ESPAD za rok 2007.

Výzkumná otázka č. 1: *Konzumují mladiství chlapci alkohol častěji než dívky?*

Česká republika se v konzumaci alkoholu celosvětově drží na předních příčkách. Podle průzkumu WHO, týkajícího se zdravotního stavu populace, se Česká republika v roce 2005 umístila na druhém místě mezi 48 evropskými státy. Toto místo si vysloužila průměrnou spotřebou čistého alkoholu 16,5 litru na osobu starší 15 let za rok. Problematika této nadměrné konzumace se ovšem nelepší, spíše naopak. Každoročně u nás spotřeba alkoholu stoupá a nedaří se tedy plnit ani cíle programu WHO „Zdraví 21“, který si dal jako jeden cíl snížit spotřebu alkoholických nápojů u osob nad 15 let pod 6 litrů na osobu a rok. (WHO, 2010)

Z výsledků svého výzkumu jsem zjistila, že chlapci v mém výzkumném souboru opravdu konzumují alkohol častěji než dívky. Konzumaci alkoholu častější než 1 krát měsíčně uvedlo 61 % chlapců, zatímco u dívek to bylo jen 45 %. Při konzumaci tří nejběžnějších nápojů, jako je pivo, víno a destiláty je rozdíl v konzumaci také výrazný.

Průměrný index konzumace alkoholu byl u chlapců 4 skleničky za měsíc a u dívek 1,5 skleničky měsíčně. Chlapci tedy konzumují alkohol častěji, ale i přesto v průměru maximálně 4 krát měsíčně, což potvrzuje moji domněnku.

Výzkumná otázka č. 2: *Ochutnali chlapci alkohol dříve než dívky?*

Pro interpretaci závěru této výzkumné otázky jsem opět použila průměrný index.

Průměrný věk při první konzumaci alkoholu, bez ohledu na věk respondentů byl u dívek 13,26 let a u chlapců 13,28 let. Tento věkový rozdíl je minimální a tedy statisticky nevýznamný. Proto nemohu svoji domněnku, že by chlapci mohli ochutnat alkohol dříve než dívky ani potvrdit ani vyvrátit.

Věk první konzumace alkoholu dle studie ESPAD je u adolescentů méně jak 10 let. U chlapců je věk první konzumace piva u více jak 21 % studentů dokonce nižší než 9 let. Studie ESPAD ovšem brala za konzumaci jakékoliv množství, kdežto já jsem se zajímala o vypití celé jedné skleničky. Proto nelze tak přesně výsledky obou výzkumů porovnávat. Studie ESPAD také tuto otázku rozebírala dle pohlaví a typu jednotlivých nápojů. Ve studii například vyšlo, že pivo konzumovali ve více jak 20 % chlapci poprvé ještě před 9. rokem. (Hibell, 2007)

Výzkumná otázka č. 3: Vyskytuje se častěji opilost u adolescentů žijících ve městě než na vesnici?

V této otázce jsem se zajímala, je-li markantní rozdíl ve frekvenci opilosti u adolescentů žijících ve městě a na vesnici. K posouzení této výzkumné otázky jsem si zvolila otázku č. 15 (Kolikrát jste byl/a opilý/a?) ze svého dotazníku. K vyhodnocení je opět použit průměrný index. Pro posouzení této výzkumné otázky jsem rozdělila všechny adolescenty podle místa bydliště bez ohledu na jejich pohlaví. Dělení podle věku by dle mého názoru nemělo výpovědnější hodnotu, než pouhé dělení dle místa bydliště.

Průměrný index u adolescentů žijících ve městě je při sledování opilosti za celý život v průměru 12,1 opilostí za život. U adolescentů žijících na venkově je tento index 9,9 opilostí v životě.

Při porovnávání konzumace za posledních 30 dnů, by tento index byl u adolescentů z města 5,6 průměrných opilostí za měsíc. A u adolescentů z venkova 5,5 epizod opilosti v průběhu posledního měsíce.

Z hlediska celoživotní konzumace s následnou opilostí je tedy zřejmý vliv místa bydliště. U počtu případů opilosti za posledních 30 dnů již takový rozdíl nevidíme. Rozdíl ve frekvenci opilosti je způsoben zřejmě tím, že adolescenti z města mají k alkoholu snadnější přístup, je zde větší množství různých barů a restaurací a mladí lidé nemají problém s dostupností alkoholu od starších kamarádů.

Dle studie ESPAD, přiznala opilost alespoň jednou za život více než polovina studentů. V posledním roce to bylo 39 % studentů a v posledním měsíci 18 % studentů. Opilost 3 krát nebo častěji v průběhu posledních 30 dnů uvedli 4 % studentů ze všech zemí a 3 % studentů z ČR. (Hibell, 2007)

Podle Bártlové (2005) je u adolescentů žijících ve městě až dvakrát vyšší pravděpodobnost, že se z nich stanou při pravidelné konzumaci alkoholicí, než když žijí na venkově.

Výzkumná otázka č. 4: Konzumují adolescenti alkoholické nápoje častěji v uzavřených prostorách než venku?

Ve svém výzkumu jsem jasně došla k názoru, že adolescenti pijí alkohol častěji uzavřených prostorách než venku. Tedy nejčastěji v baru, hospodě, na diskotéce nebo u kamarádů doma. Jako nejčastější odpověď adolescenti uváděli bar nebo hospodu, na druhém místě to byla konzumace u kamarádů doma a na třetím místě byla konzumace u nich doma. Zde šlo jak o konzumaci za přítomnosti rodičů tak i konzumaci o samotě a tajně.

Adolescenti upřednostňují uzavřené prostory čistě z důvodů praktických. Při konzumaci v domácím prostředí mají dostatečný klid, nikdo je nevidí, nehrozí jim žádné nebezpečí ze strany policie. Při konzumaci v baru již toto bezpečí nemají, ale jelikož dle našeho zákoníku § 379/2005 Sb. není trestná konzumace alkoholu, nýbrž jen podávání alkoholických nápojů, tak jim hrozí maximálně trest od rodičů. Pokud jim obsluha baru alkohol již prodá, nikdo se tím už nezaobírá. U konzumace někde venku, v parku, na lavičce hrozí nebezpečí, že si jejich nevhodného jednání všimne nějaký kolemjdoucí a přivolá policii.

Výzkumná otázka č. 5: Jsou adolescenti ve věku 17 let schopni sehnat alkohol snadněji než adolescenti ve věku 15 let?

Problémy s dostupností alkoholu mělo celkově jen 13 studentů, tedy necelých 17 %. Z toho bylo 8 studentů z venkova a zbývajících 5 z města. Lze tedy říci, že adolescenti v mém výzkumném souboru měli větší problém s dostupností alkoholu, pokud žili na venkově.

Adolescenti nemají celkově problém s dostupností alkoholu. Jak již bylo řečeno výše 55 % 15 – 16- letých chlapců je dle studie ESPAD (2007) schopno sehnat pivo velmi snadno. Navíc s rostoucím věkem se problém obstarat si alkoholické nápoje snižuje a lze tak říci, že čím starší adolescent, tím jednodušší přístup má k alkoholu.

Nejvíce studentů uvedlo, že si alkohol v případě potřeby koupí. S tímto získáváním neměli problém ani respondenti, kterým ještě nebylo 18 let. 20 (41 %) respondentů z mého

výzkumného souboru ve věku 15 - 17 let uvedlo, že si alkohol koupí, dalších 20 (41 %) dostává alkohol od kamarádů a 6 (11 %) dostává alkohol od rodičů. Zbývajících 3 (7 %) respondentů si bere alkohol tajně doma.

ZÁVĚR

Problematika konzumace alkoholu u adolescentní populace je velmi závažným problémem, který je třeba řešit včas. A to nejlépe ještě na prvním stupni základní školy, jelikož adolescenti začínají s konzumací alkoholu již ve věku 9 let. Adolescenti konzumují alkohol velmi často a nevyhýbají se ani dávkám alkoholu vyšším než 5 skleniček během jedné příležitosti. Při porovnání rozdílů mezi muži a ženami je patrné, že muži mají k alkoholu vztah kladnější než ženy a pijí ho častěji než jednou za měsíc v 61 %, zatímco dívky jen v 45 %. Alespoň částečně pozitivní zprávou je, že zatímco chlapci, kteří už jednou s konzumací alkoholu začali v ní i nadále pokračují, 11 % dívek alkohol zkusilo, ale v další konzumaci již nepokračují. Pro konzumaci alkoholu častěji než jednou za měsíc je typičtější bydliště ve městě než na venkově, jak potvrdil můj výzkum. Pokud bychom srovnávali oblíbenost jednotlivých druhů alkoholických nápojů, jednoznačně bychom mohli označit pivo jako nejčastěji konzumovaný nápoj. Destiláty jsou také konzumovány častěji než víno, které mezi adolescenty příliš oblíbené není.

Na závěr bych chtěla připomenout, že na konzumaci alkoholu u adolescentů mají největší vliv rodiče. Důležitá je také vhodná výchova ke zdraví na školách, jelikož ve škole studenti tráví mnoho času. Proto se domnívám, že právě na téma problematiky alkoholu a s ním spojené zdravotní následky by měli být adolescenti ve škole dostatečně edukováni.

Praktické využití své práce bych viděla v tom, že by mohl sloužit pedagogům středních škol, na kterých probíhal výzkum. Mohli by z něho zjistit, jak často jejich studenti konzumují alkohol a využít poznatky ve výchově ke zdraví na svých školách. Samozřejmě by mohl sloužit i dalším osobám zainteresovaným v péči o adolescenty. Jako jsou rodiče, sociální pracovníci nebo třeba vedoucí různých kroužků.

SOUPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

1. BÁRTLOVÁ, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6. vyd. Praha : Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1197-4.
2. BOUČEK, J., et al. *Speciální psychiatrie*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2006. 244 s. ISBN 80-247-1136-2.
3. ČÍŽKOVÁ, Jitka, et al. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-7067-953-0.
4. EHRMANN, J.; SCHNEIDERKA, P. *Alkohol a játra*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1048-X.
5. KALINA, K. a kol. *Základy klinické adiktologie*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1411-0.
6. KLENER, Pavel, et al. *Interní lékařství*. 3. přepracované a doplněné vyd. Praha : Galén, 2006. ISBN 80-7262-430-X.
7. KVAPILOVÁ, Helena; DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2. rozšířené vyd. Praha : Aleš Čeněk, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7380-059-8.
8. LEDVINA, M.; STOKLASOVÁ, A.; CERMAN, J. *Biochemie pro studující medicíny*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2009. 568 s. ISBN 80-246-0851-0.
9. LÜLLMANN, Heinz ; MOHR, Klaus; WEHLING, Martin. *Farmakologie a toxikologie : překlad 15., zcela přepracovaného vydání*. 2. vyd. . Praha : Grada Publishing, 2010. 728 s. ISBN 80-247-0836-1.
10. MATĚJKOVÁ, Erika. *Řešíme partnerské problémy*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2338-9.
11. MIOVSKÝ, M., et al. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. Praha : Togga, 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/70/2006/Monografie-Primarni-prevence-rizikoveho-chovani-ve-skolstvi->>. ISBN 978-80-87258-47-7.
12. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.
13. NEŠPOR, K. *Zůstat střízlivý*. 1. vyd. Brno : Host, 2006. ISBN 80-7294-206-9.
14. NEŠPOR, K.; CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti : Jak problémům předcházet, jak je rozpoznávat, jak je zvládat*. 5. revidované vydání. Praha : Sportpropag, 2003. Dostupné z WWW: <<http://www.drnespor.eu/knizkycz.html>>.

15. SKÁLA, J. *Alkoholismus*. Státní zdravotnické nakladatelství, 1957
16. SCHNEIDERKA, P., et al. *Kapitoly z klinické biochemie*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0678-1.
17. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.
18. VOKURKA, Martin; HUGO, Jan. *Velký lékařský slovník*. 6. vyd. Praha : Maxdorf, 2006. ISBN 80-78-54-345.

Ostatní zdroje:

19. BARTOŠ, Lukáš. *Alkohol a mládež*. Brno, 2008. 56 s. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/105602/pedf_b/Bc-Bartos-alkohol_a_mladez.txt?lang=en>.
20. Bispiral, s.r.o. *JáRodič* [online]. 2009-2011, 2011 [cit. 2011-03-24]. Alkohol: Problém, který se může týkat i vašich dětí . Dostupné z WWW: <<http://www.jarodic.cz/cz/alkohol-problem-ktery-se-muze-tykat-i-vasich-deti.php>>. ISSN 1804-0632.
21. Česko. Zákon č. 37/1989 Sb. o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1989, částka 10, s. 373–404. ISSN 1211-1244.
22. DAŇKOVÁ, Šárka. Evropské výběrové šetření o zdravotním stavu v ČR - EHIS CR : Spotřeba alkoholu. *ÚZIS ČR* [online]. 2010, 57/10, [cit. 2011-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.uzis.cz/rychle-informace/evropske-vyberove-setreni-zdravotnim-stavu-cr-ehis-cr-spotreba-alkoholu>>.
23. Ethanol. In *Ethanol* [online]. [s.l.] : Wikipedia, 2009, 20.3.2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ethanol>>.
24. HIBELL, Björn, et al. Souhrn- Zpráva ESPAD za rok 2007 : Užívání návykových látek mezi studenty v 35 evropských zemích. In HIBELL, Björn, et al. *Souhrn- Zpráva ESPAD za rok 2007 : Užívání návykových látek mezi studenty v 35 evropských zemích* [online]. Stockholm : Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost, 2009 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.emcdda.europa.eu/publications/espada>>. ISBN 978-92-9168-357.
25. MLČOCH, Zbyněk. *Alkoholik.cz* [online]. 3. verze. 2003, 2011 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.alkoholik.cz/zavislost/>>.

26. World Health Organization. Alcohol use. In *European Status Report on Alcohol and Health 2010* [online]. Copenhagen, Denmark : WHO Regional Office for Europe, 2010 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.euro.who.int/en/what-we-do/health-topics/disease-prevention/alcohol-use/publications/2010/european-status-report-on-alcohol-and-health-2010>>. ISBN 978-92-890-0206-6.
27. ZIKMUND, Jaroslav. *Ing. Jaroslav Zikmund* [online]. 2010 [cit. 2011-04-05]. Pojednání o problematice alkoholu. Dostupné z WWW: <<http://www.zikmund.org/>>.

SEZNAM GRAFIKY

Seznam obrázků

Obr. 1 Graf rozložení respondentů dle pohlaví	29
Obr. 2 Graf věkového rozložení respondentů bez ohledu na pohlaví	29
Obr. 3 Grafické znázornění bydliště respondentů	30
Obr. 4 Graf vztahu respondentů k alkoholu	31
Obr. 5 Graf frekvence konzumace alkoholu z hlediska věku a pohlaví	32
Obr. 6 Grafické znázornění věku první konzumace alkoholu u chlapců a dívek	34
Obr. 7 Graf prvního zdroje alkoholu u chlapců a dívek	35
Obr. 8a Graf konzumace vybraných nápojů za poslední měsíc	36
Obr. 8b Graf spotřeby alkoholu dle typu alkoholického nápoje (v % čistého alkoholu) za rok 2005	37
Obr. 9 Graf poslední konzumace alkoholu - chlapci a dívky	38
Obr. 10a Graf porovnávající množství obvykle vypitého alkoholu u chlapců a dívek	39
Obr. 10b Graf porovnávající množství obvykle vypitého alkoholu mezi věkovými skupinami	40
Obr. 11 Graf schopnosti respondentů sehnat alkohol dle věku	41
Obr. 12 Grafické znázornění zdroje alkoholu u respondentů, porovnání podle pohlaví	42
Obr. 13 Grafické znázornění průměrného věku první opilosti u studentů, kteří se již někdy opili	43
Obr. 14 Graf pocitů při první opilosti - chlapci a dívky	45
Obr. 15 Graf frekvence opilosti dle místa bydliště	47
Obr. 16 Grafické znázornění užívání jiných návykových látek dle věku a pohlaví	48
Obr. 17 Graf výhod a nevýhod užívání alkoholu	49
Obr. 18 Grafické znázornění, jak respondenti vnímají bezpečnou dávku alkoholu - dle věku respondentů	50
Obr. 19 Graf vyšší konzumace alkoholu v rodině, dle pohlaví respondentů	51

Seznam tabulek

Tab. 1 Frekvence konzumace alkoholu z hlediska místa bydliště	33
Tab. 2 Zdroj alkoholu u respondentů, dle věku	43
Tab. 3 Zadání k otázce č. 15 z dotazníku	46
Tab. 4 Průměrný počet opilostí u respondentů dle věku a pohlaví	46
Tab. 5 Zadání z k otázce č. 17 z dotazníku	49

PŘÍLOHY

Příloha A - Dotazník

Příloha B - Standardizovaný dotazník ESPAD

Příloha C - Vyhodnocený dotazník

Příloha D – Souhrn hlavních metabolických efektů etanolu

Příloha E – Tabulka stupňů opilosti

Příloha A - Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Petra Kouřilková a jsem studentkou Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice. Tímto Vás žádám o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce.

Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze ke zpracování mé bakalářské práce. Pokud není uvedeno jinak, označte prosím vždy jen jednu odpověď.

Za vyplnění dotazníku Vám předem děkuji.

1) Jakého jste pohlaví?

- a) Dívka
- b) Chlapec

2) Kolik je Vám let?

Uveďte:

3) Kde bydlíte?

- a) Ve městě
- b) Na venkově

4) Jaký máte vztah k alkoholu?

- a) Kladný
- b) Spíše kladný
- c) Spíše záporný
- d) Záporný

5) Pijete alkohol? Jak často?

- a) Nikdy jsem alkohol nepil/a
- b) Zkusil/a jsem, ale nepiji
- c) Příležitostně (např. oslava, Silvestr)- max. 1x měsíčně
- d) Piji častěji

Na otázky č. 6 - 15 odpovídají pouze ti, kteří v otázce č. 2 zvolili odpověď b), c), d). Ostatní pokračují od otázky č. 16.

6) V kolika letech jste se poprvé napili alkoholu (vypili alespoň 1 skleničku)? 1 skleničce odpovídá 0,5 l piva, 2 dcl vína, 1 „panák“ destilátu

- a) 11 let a méně
- b) 12-13 let
- c) 14-15 let
- d) 16-17 let
- e) 18-19 let

7) Kdo Vám jako první podal alkohol?

- a) Kamarád/ka
- b) Rodina
- c) Vzal/a jsem si ho sám/a
- d) Někdo jiný:

8) Kolikrát jste během posledních 30 dnů pili některý z následujících nápojů?

U každého řádku zakroužkujte jedno číslo

	nikdy	1-2x	3-5x	6-9x	10-19x	20-39x	40x a více
Pivo	1	2	3	4	5	6	7
Víno	1	2	3	4	5	6	7
Destiláty(vodka, rum, včetně míchaných nápojů)	1	2	3	4	5	6	7

9) Když jste pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo?

Můžete zvolit více odpovědí

- a) Doma
- b) Doma u někoho jiného
- c) Na ulici, v parku, u vody nebo někde jinde venku
- d) V baru nebo v hospodě (zařízení, kde se pouze prodává alkohol a vaří se tu jen omezeně)
- e) Na diskotéce
- f) V restauraci (zařízení, kde se vaří pravidelně a každý den)
- g) Jinde, uveďte:

10) Kolik alkoholu běžně vypijete? 1 skleničce odpovídá 0,5 l piva, 2 dcl vína, 1 „panák“ destilátu

- a) Méně než 1 skleničku
- b) 1-2 skleničky
- c) 3 skleničky a více

11) Alkohol jste schopen/a sehnat?

- a) Snadno
- b) Obtížně

12) Kde sháníte nejčastěji alkohol?

- a) Koupím si ho
- b) Od kamarádů
- c) Beru si ho tajně doma
- d) Dostávám od rodičů

13) V kolika letech jste se poprvé opili?

(problémy s chůzí, mluvením, zvracení, nepamatování si událostí)

- a) Uveďte věk:
- b) Zatím jsem se nikdy neopil/a

14) Pokud jste se opil/a, jaké jste měl/a pocity při první opilosti?

- a) Příjemné
- b) Nepocíťoval/a jsem žádnou změnu
- c) Nepříjemné

15) Kolikrát jste byl/a opilý/á tak, že jste měl/a problémy s chůzí, s mluvením, zvracel/a nebo si nepamatoval/a co se stalo? Označte vždy jedno číslo

	nikdy	1-2x	3-5x	6-9x	10-19x	20-39x	40x a více
Za celý život	1	2	3	4	5	6	7
Za posledních 12 měsíců	1	2	3	4	5	6	7
Za posledních 30 dnů	1	2	3	4	5	6	7

16) Užíval/a jste někdy i jiné návykové látky než alkohol?

Např. cigarety, marihuana, tvrdé drogy

- a) Ano- uveďte které:
- b) Ne

17) Mnoho lidí říká, že alkohol ztemňuje mysl a narušuje mezilidské vztahy. Vnímáte Vy nějaké výhody nebo nevýhody konzumace alkoholu? *Uveďte více možností*

Kladné:

- a) zlepšení nálady
- b) zlepšení prospěchu ve škole
- c) lepší přijetí do party
- d) podporuje představitost
- e) jiné - uveďte:

Záporné:

- a) horší prospěch ve škole
- b) vznik závislosti
- c) krátkodobě narušuje psychiku
- d) nevolnost, zvracení
- e) jiné- uveďte:

18) Kolik považujete za bezpečné denní množství alkoholu, kde je jen malá pravděpodobnost vzniku závislosti?

1 skleničce odpovídá- 0,5 l piva, 2dcl vína nebo 0,05 l destilátu(1 panák)

- a) 1 sklenička pro muže, 0,5 skleničky pro ženu
- b) 2 skleničky pro muže, 1 sklenička pro ženu
- c) 3 skleničky pro muže, 2 skleničky pro ženu
- d) Žádné uvedené množství není bezpečné při každodenní konzumaci

19) Pije někdo z vaší rodiny alkohol ve větší míře (např. více než 3 skleničky při jedné příležitosti)?

- a) Ano pravidelně
- b) Ano příležitostně
- c) Ne, nikdo nepije nad míru

Příloha B - Standardizovaný dotazník ESPAD

Následující otázky se týkají údajů o Vás.

1. Jste:

1 Muž

2 Žena

2. Kdy jste se narodil/a?

Rok: 19 ____ Měsíc: _____

3. Jak často (pokud vůbec) děláte následující věci? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nikdy	Párkrát za rok	Jednou či 2x za měsíc	Aspoň jednou za týden	Téměř denně
a) Hraji počítačové hry	☐	☐	☐	☐	☐
b) Aktivně sportuji (atletika, posilování apod.)	☐	☐	☐	☐	☐
c) Čtu pro zábavu knihy (nepočítejte školní učebnice)	☐	☐	☐	☐	☐
d) Chodím večer za zábavou (disko, kavárna, večírky atd.)	☐	☐	☐	☐	☐
e) Jiné koníčky (hra na hudební nástroj, zpěv, kreslení, psaní, atp.)	☐	☐	☐	☐	☐
f) Chodím s přáteli do nákupních center, po ulici, do parku atd. jen tak pro zábavu	☐	☐	☐	☐	☐
g) Surfuji na internetu (chat, hry, muzika aj.)	☐	☐	☐	☐	☐
h) Hraji na automatech (takových, kde se dají vyhrát peníze)	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

4. V kolika dnech jste za POSLEDNÍCH 30 DNÍ zameškal/a 1 nebo více vyučovacích hodin?
(Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Ani jeden	1 den	2 dny	3-4 dny	5-6 dní	7 dní nebo více
a) Pro nemoc	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Protože jste vynechal/a nebo se „ulil/a“	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Z jiných důvodů	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6

5. Jaký byl váš průměrný prospěch z posledního vysvědčení?

1 ☐ 1,00 – 1,5	5 ☐ 3,01 – 3,5
2 ☐ 1,51 – 2,0	6 ☐ 3,51 – 4,0
3 ☐ 2,01 – 2,5	7 ☐ 4,01 – 4,5
4 ☐ 2,51 – 3,0	8 ☐ 4,51 a horší

Následující část dotazníku se týká cigaret, alkoholu a jiných drog. Dnes se o těchto věcech často mluví, ale existuje málo přesných informací. Proto potřebujeme vědět víc o skutečných zkušenostech a názorech lidí Vašeho věku.

Následující otázky se týkají kouření cigaret.

6. Jak obtížné by podle Vašeho názoru pro Vás bylo sehnat si cigarety, kdybyste o ně stál/a?

- 1 Nemožné
- 2 Velmi obtížné
- 3 Poměrně obtížné
- 4 Poměrně snadné
- 5 Velmi snadné
- 6 Nevím

7. Kolikrát v životě (pokud vůbec) jste kouřil/a cigarety?

Nikdy	1–2x	3–5x	6–9x	10–19x	20–39x	40x nebo vícekrát
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5	6	7

8. Jak často a kolik cigaret jste kouřil/a během POSLEDNÍCH 30 DNÍ?

- 1 Vůbec nekouřil/a
- 2 Méně než 1 cigaretu za týden
- 3 Kouřil/a, ale ne denně
- 4 1–5 cigaret denně
- 5 6–10 cigaret denně
- 6 11–20 cigaret denně
- 7 Více než 20 cigaret denně

9. V jakém věku (pokud vůbec) jste POPRVÉ zkusil/a následující věci? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nikdy	9 let či dříve	10 let	11 let	12 let	13 let	14 let	15 let	16 let či později
a) Kouřil/a první cigaretu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kouřil/a cigarety denně	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Následující otázky se týkají alkoholických nápojů – včetně piva, vína a destilátů.

10. Jak obtížné by podle Vašeho názoru pro vás bylo sehnat si následující alkoholické nápoje, kdybyste o ně stál/a? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nemožné	Velmi obtížné	Trochu obtížné	Celkem snadné	Velmi snadné	Nevím
a) Pivo (nepočítá se nealkoholické pivo)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Alkopops (limonády s obsahem alkoholu, např. vodky, prodávané v obchodech)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Víno	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Destilát (vodka, rum, slivovice aj., včetně míchaných nápojů, např. gin s tonikem)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6

11. Jak často (pokud vůbec) jste pil/a nějaký alkoholický nápoj? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nikdy	1–2x	3–5x	6–9x	10–19x	20–39x	40x a vícekrát
a) V životě	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Během posledních 12 měsíců	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Během posledních 30 dnů	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

12. Zamyslete se nad POSLEDNÍMI 30 DNY. Jak často (pokud vůbec) jste pil některý z následujících nápojů? (Zaškrtněte jedno okénko v každém řádku.)

	Nikdy	1–2x	3–5x	6–9x	10–19x	20–39x	40x a vícekrát
a) Pivo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Alkopops (limonády s obsahem alkoholu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Víno	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Destilát (vodka, rum, slivovice aj., včetně míchaných nápojů, např. gin s tonikem)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

Následující otázky se týkají dne, kdy jste naposledy pil/a alkoholický nápoj.

13. Před kolika dny jste naposled pil/a alkohol?

- 1 Nikdy nepiji alkohol
- 2 Před 1–7 dny
- 3 Před 8–14 dny
- 4 Před 15–30 dny
- 5 Před měsícem až rokem
- 6 Více než před rokem

14. Zamyslete se nad POSLEDNÍM DNEM, kdy jste pil/a alkohol. Jaký alkoholický nápoj to byl?

- 1 Nikdy nepiji alkohol
- 1 Pivo (nepočítá se nealkoholické)
- 1 Alkopops (alkoholizované limonády, např. s vodkou)
- 1 Víno
- 1 Destiláty

14a. Když jste pil/a naposled nějaký alkohol, pil/a jste pivo?
Pokud ano, přibližně kolik?

- 1 Nikdy nepiji pivo
- 2 Nepil/a jsem pivo, když jsem naposledy něco pil/a
- 3 Méně než 1 láhev (tj. méně než 0,5 litru)
- 4 1–2 láhve (0,5–1 litr)
- 5 3–4 láhve (1,5–2,0 litry)
- 6 Více než 4 láhve (více než 2 litry)

14d. Když jste pil/a naposled nějaký alkohol, pil/a jste víno?
Pokud ano, přibližně kolik?

- 1 Nikdy nepiji víno
- 2 Nepil/a jsem víno, když jsem naposledy něco pil/a
- 3 Méně než sklenku (tj. méně než 2 decilitry)
- 4 1–2 sklenky (2–4 decilitry)
- 5 3–4 sklenky (asi 5–7 decilitrů)
- 6 Celou láhev (více než 7 decilitrů)

14c. Když jste pil/a naposled nějaký alkohol, pil/a jste alkopops (alkoholizované limonády, např. s vodkou)?
Pokud ano, přibližně kolik?

- 1 Nikdy nepiji alkopops
- 2 Nepil/a jsem alkopops, když jsem naposledy něco pil/a
- 3 Méně než 2 láhve (tj. méně než 0,5 litru)
- 4 2–3 láhve (0,5–1 litr)
- 5 4–6 lahví (1,5–2 litry)
- 6 Více než 7 lahví (tj. více než 2 litry)

14e. Když jste pil/a naposled nějaký alkohol, pil/a jste destilát (tj. tvrdý alkohol) [zahrnují se i destiláty konzumované v míchaných nápojích]? Pokud ano, přibližně kolik?

- 1 Nikdy nepiji destiláty
- 2 Nepil/a jsem destilát, když jsem naposledy něco pil/a
- 3 Méně než 2 malé „panáky“ (tj. méně než 0,5 decilitrů)
- 4 1–2 velké panáky (tj. 0,5–1 decilitrů)
- 5 3–5 velkých panáků (tj. 1,5–2,5 decilitrů)
- 6 Více než 5 velkých panáků (tj. více než 2,5 decilitrů)

14f. Když jste naposledy pil/a alkohol, pil/a jste méně, stejně či více, než obvykle pijete?

- 1 Méně
- 2 Stejně
- 3 Více

14g. Pokuste se, prosím, označit na škále od 1 do 10, jak silně jste byl/a opilý/á, když jste naposledy pil/a alkohol. (Pokud jste necítil/a žádný účinek alkoholu, označte 1.)

Vůbec

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		11

Byl/a jsem silně opilý/á,
nemohl/a jsme si vzpo-
menout, co se stalo

Nikdy
nepiji
alkohol

Následující otázky se týkají Vaší konzumace alkoholu v posledních 30 dnech.

15. Zamyslete se nad POSLEDNÍMI 30 DNY. Kolikrát (pokud vůbec) jste si koupil/a pivo, víno nebo destilát v nějakém obchodě nebo supermarketu pro svou vlastní spotřebu? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nikdy	1–2x	3–5x	6–9x	10–19x	20x a vícekrát
a) Pivo (nepočítá se nealkoholické)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Alkopops (alkoholizované limonády, např. s vodkou)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Víno	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Destilát	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6

16. Kolikrát (pokud vůbec) jste v POSLEDNÍCH 30 DNECH pil/a alkoholické nápoje v hospodě, restauraci, baru, na diskotéce apod.? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nikdy	1–2x	3–5x	6–9x	10–19x	20x a vícekrát
a) Pivo (nepočítá se nealkoholické)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Alkopops (alkoholizované limonády např. s vodkou)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Víno	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Destilát	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6

17. Mějte na mysli POSLEDNÍCH 30 DNÍ. Kolikrát (pokud vůbec) jste vypil/a během posledních 30 dnů pět nebo více sklenic alkoholu za sebou (to znamená při jedné příležitosti)? („Sklenice alkoholu“ znamená sklenici vína (2 dcl) nebo 0,5 l piva, nebo jednu skleničku (půldeci) destilátu.)

- 1 Ani jednou
- 2 Jednou
- 3 Dvakrát
- 4 Třikrát až pětkrát
- 5 Šestkrát až devětkrát
- 6 Desetkrát a vícekrát

Dalších několik otázek se rovněž týká konzumace alkoholu

18. Kolikrát (pokud vůbec) jste byl/a opilý/á tak, že jste měl/a problémy s chůzí, s mluvením, zvracel/a nebo si nepamatoval/a, co se stalo? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nikdy	1-2x	3-5x	6-9x	10-19x	20-39x	40x a vícekrát
a) Za celý život	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Za posledních 12 měsíců	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Za posledních 30 dnů	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

19. V jakém věku (pokud vůbec) jste POPRVÉ udělal/a či zkusil/a následující věci? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Nikdy	9 let či dříve	10 let	11 let	12 let	13 let	14 let	15 let	16 let či později
a) Pil/a pivo (alespoň 1 sklenici)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pil/a alkopops (alkoholizované limonády, např. s vodkou) (alespoň 1 sklenici)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Pil/a víno (alespoň 1 sklenici)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Pil/a destilát (alespoň 1 sklenku)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Opil/a se alkoholem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7	8	9

20. Do jaké míry je pravděpodobné, že by u Vás nastaly následující situace v souvislosti s pitím alkoholických nápojů? (Označte jeden rámeček v každém řádku.)

	Velmi pravděpodobné	Pravděpodobné	Nejisté	Nepravděpodobné	Velmi nepravděpodobné
a) Cítil/a bych se uvolněně	☐	☐	☐	☐	☐
b) Dostal/a bych se do potíží s policií	☐	☐	☐	☐	☐
c) Uškodilo by mi to zdravotně	☐	☐	☐	☐	☐
d) Cítil/a bych se šťastný/á	☐	☐	☐	☐	☐
e) Zapomněl/a bych na své starosti	☐	☐	☐	☐	☐
f) Nemohl/a bych přestat s pitím	☐	☐	☐	☐	☐
g) Měl/a bych kocovinu	☐	☐	☐	☐	☐
h) Byl/a bych přátelštější a otevřenější	☐	☐	☐	☐	☐
i) Udělal/a bych něco, čeho bych litoval/a	☐	☐	☐	☐	☐
j) Víc bych se bavil/a, víc bych si užil/a zábavu	☐	☐	☐	☐	☐
k) Bylo by mi špatně	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

Zdroj: www.emcdda.europa.eu/publications/espada

Příloha C – Vyhodnocení dotazník

Tab. 1 - Počet respondentů dle pohlaví

	Chlapci	Dívky	Chlapci (%)	Dívky (%)
Počet respondentů	41	38	52%	48%

Tab. 2 - Počet respondentů dle věku

	Absolutní četnost	Relativní četnost
15 let	17	22%
16 let	18	23%
17 let	14	18%
18 let	17	22%
19 let	13	16%

Tab. 3 - Počet respondentů dle místa bydliště

	Chlapci 15	Dívky 15	Chlapci 16	Dívky 16	Chlapci 17	Dívky 17	Chlapci 18	Dívky 18	Chlapci 19	Dívky 19	Celkem	Relativní četnost
Ve městě	5	3	6	5	3	5	5	5	4	4	45	57%
Na venkově	4	5	4	3	3	3	4	3	3	2	34	43%

Tab. 4 - Jaký máte vztah k alkoholu?

	Chlapci 15	Dívky 15	Chlapci 16	Dívky 16	Chlapci 17	Dívky 17	Chlapci 18	Dívky 18	Chlapci 19	Dívky 19	Chlapci celkem	Dívky celkem	Chlapci (%)	Dívky (%)
Kladný	5	1	3	2	2	0	3	2	3	1	16	6	39%	16%
Spíše kladný	3	2	5	3	2	5	6	3	2	4	18	17	44%	45%
Spíše záporný	1	5	1	0	1	3	0	2	2	1	5	11	12%	29%
Záporný	0	0	1	3	1	0	0	1	0	0	2	4	5%	11%

Tab. 5 - Pijete alkohol? Jak často?

	Chlapci 15	Dívky 15	Chlapci 16	Dívky 16	Chlapci 17	Dívky 17	Chlapci 18	Dívky 18	Chlapci 19	Dívky 19	Chlapci celkem	Dívky celkem	Chlapci (%)	Dívky (%)
Nikdy jsem alkohol nepil/a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%	0%
Zkusil/a jsem ale nepiji	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	4	0%	11%
Průběžně	4	4	5	2	3	5	3	3	1	3	16	17	39%	45%
Piji častěji	5	3	5	3	3	3	6	5	6	3	25	17	61%	45%

Tab. 6 - V kolika letech jste se poprvé napil alkoholu?

	Chlapci 15	Dívky 15	Chlapci 16	Dívky 16	Chlapci 17	Dívky 17	Chlapci 18	Dívky 18	Chlapci 19	Dívky 19	Chlapci celkem	Dívky celkem	Chlapci (%)	Dívky (%)
11 let a méně	3	1	1	4	0	2	1	0	1	1	6	8	15%	21%
12 - 13 let	4	3	5	2	3	1	2	4	2	2	16	12	39%	32%
14 - 15 let	2	4	2	1	1	4	4	4	4	3	13	16	32%	42%
16 - 17 let	0	0	2	1	1	1	2	0	0	0	5	2	12%	5%
18 - 19 let	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2%	0%

Tab. 7 - Kdo Vám jako první podal alkohol?

	Chlapci 15	Dívky 15	Chlapci 16	Dívky 16	Chlapci 17	Dívky 17	Chlapci 18	Dívky 18	Chlapci 19	Dívky 19	Chlapci celkem	Dívky celkem	Chlapci (%)	Dívky (%)
Kamarád(ka)	3	3	5	0	2	2	5	4	5	2	20	11	49%	29%
Rodina	4	4	4	7	2	6	3	3	2	3	15	23	37%	61%
Vzal(a) jsem si ho sám(a)	2	1	1	1	1	0	1	0	0	0	5	2	12%	5%
Někdo jiný	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	2	2%	5%

Tab. 8a - Kolikrát jste během posledních 30 dnů pili některý z těchto nápojů? (průměrný index)

	Chlapci 15	Dívky 15	Chlapci 16	Dívky 16	Chlapci 17	Dívky 17	Chlapci 18	Dívky 18	Chlapci 19	Dívky 19
Pivo	3	2	3	2	3	1	3	2	3	2
Víno	2	2	2	2	2	2	1	2	3	3
Destiláty	3	2	3	3	2	2	2	2	3	3

Tab. 8b - Index přepočítaný na množství nápojů

	Chlapci 15	Chlapci 16	Chlapci 17	Chlapci 18	Chlapci 19	Dívky 15	Dívky 16	Dívky 17	Dívky 18	Dívky 19
Pivo	4	2,5	2,5	4	4	0	0,5	0	0	0,5
Víno	1,5	0	0	0	1,5	1,5	0	1,5	2,5	1,5
Destiláty	4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	2,5	1,5	1,5	1,5

Tab. 9 - Když jste naposledy pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
Doma	2	0	2	0	0	3	1	3	1	1	6	7	15%	18%
Na ulici, v parku nebo někde venku	1	1	0	1	1	0	1	0	2	0	5	2	12%	5%
V baru nebo v hospodě	3	1	3	4	3	3	3	1	2	3	14	12	34%	32%
Na diskotéce	1	1	0	1	0	1	2	1	0	1	3	5	7%	13%
V restauraci	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	2	2	5%	5%
Doma u někoho jiného	2	4	4	2	2	1	1	2	2	1	11	10	27%	26%
Jinde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%	0%

Tab. 10 - Kolik alkoholu běžně vypijete?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
Méně než 1 skleničku	2	3	3	3	1	1	1	0	1	1	8	8	20%	21%
1-2 skleničky	2	3	5	1	3	5	2	6	2	3	14	18	34%	47%
3 skleničky a více	5	2	2	4	2	2	6	2	4	2	19	12	46%	32%

Tab. 10b - Množství vypitého alkoholu dle věku

	15	16	17	18	19
Méně než 1 skleničku	29%	33%	14%	6%	15%
1-2 skleničky	29%	33%	57%	47%	38%
3 skleničky a více	41%	33%	29%	47%	46%

Tab. 11 - Alkohol jste schopn/a sehnat?

	15	16	17	18	19
Snadno	53%	67%	86%	100%	100%
Obtížně	47%	33%	14%	0%	0%

Tab. 12 - Kde sháníte alkohol?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
Koupím si ho	3	1	2	5	3	4	9	6	6	5	23	21	56%	55%
Od kamarádů	5	4	5	2	3	2	0	1	1	1	14	10	34%	26%
Beru si ho tajně doma	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	2	1	5%	3%
Dostávám od rodičů	1	2	1	1	0	2	0	1	0	0	2	6	5%	16%

Tab. 13 - V kolika letech jste se poprvé opili?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19
Věk	12,5	13,6	14,3	12,8	15,0	14,9	15,8	14,0	14,4	15,3
Zatím jsem se neopil(a)	3	3	3	3	1	1	1	1	0	1
Zatím jsem se neopil(a) [%]	35%		33%		14%		12%		8%	

Tab. 14 - Pokud jste se opil/a, jaké jste měl/a pocity při první opilosti?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
Příjemné	3	5	5	5	4	3	4	3	3	2	19	18	46%	47%
Nepocíťoval(a) jsem žádnou změnu	2	1	4	1	1	1	0	0	0	1	7	4	17%	11%
Nepříjemné	4	2	1	2	1	4	5	5	4	3	15	16	37%	42%

Tab. 15 - Kolikrát jste byl/a opilý/á?

	Město	Venkov
Za celý život	12	10
Za posledních 12 měsíců	6	6
Za posledních 30 dnů	2	2

Tab. 16 - Užival/a jste někdy i jiné návykové látky než alkohol

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
Ano	5	3	5	4	4	5	4	3	5	2	23	17	56%	45%
Ne	4	5	5	4	2	3	5	5	2	4	18	21	44%	55%
Ano (%)	56%	38%	50%	50%	67%	63%	44%	38%	71%	33%				

Tab. 17 - Vnímáte Vy nějaké výhody nebo nevýhody konzumace alkoholu?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
Zlepšení nálady	8	7	6	4	5	9	8	8	6	6	33	34	80%	89%
Zlepšení prospěchu ve škole	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	5%	3%
Lepší přijetí do party	1	4	2	2	2	2	3	1	5	1	13	10	32%	26%
Podporuje představitost	5	1	3	3	3	4	1	2	2	0	14	10	34%	26%
Horší prospěch ve škole	1	5	4	4	1	3	1	4	3	1	10	17	24%	45%
Vznik závislosti	1	6	4	3	1	2	4	7	4	2	14	20	34%	53%
Krátkodobě narušuje psychiku	1	3	1	3	1	2	2	2	3	1	8	11	20%	29%
Nevolnost, zvracení	2	8	6	4	4	8	6	7	7	3	25	30	61%	79%
Jiné	1	1	0	2	0	2	1	2	0	0	2	7	5%	18%

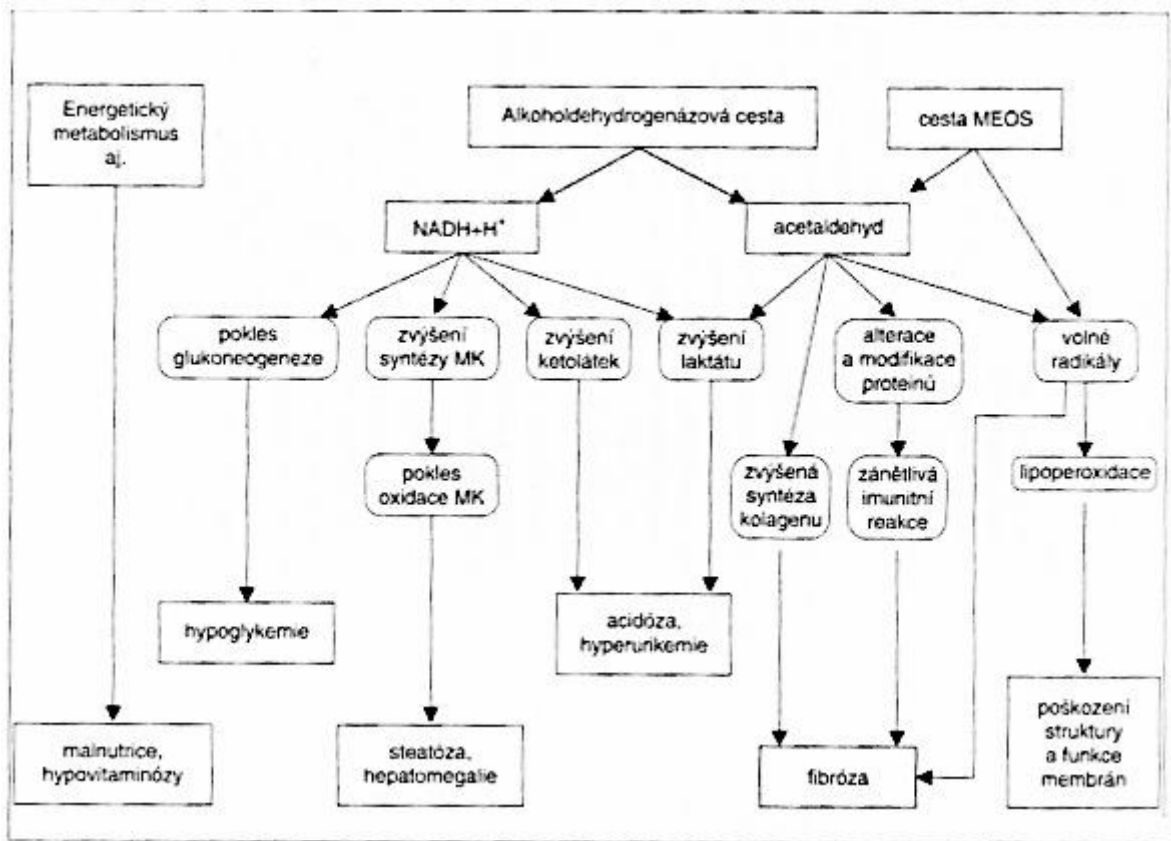
Tab. 18 - Kolik považujete za bezpečné denní množství alkoholu?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
1 sklenička pro muže, 0,5 skleničky pro ženu	3	2	4	1	2	3	5	5	2	1	16	12	39%	32%
2 skleničky pro muže, 1 sklenička pro ženu	3	4	1	0	2	3	2	2	1	1	9	10	22%	26%
3 skleničky pro muže, 2 skleničky pro ženu	2	0	1	2	1	0	0	0	0	1	4	3	10%	8%
Nic není bezpečné	1	2	4	5	1	2	2	1	4	3	12	13	29%	34%
											0	0	0%	0%
1 sklenička pro muže, 0,5 skleničky pro ženu	29%		28%		36%		59%		23%					
2 skleničky pro muže, 1 sklenička pro ženu	41%		6%		36%		24%		15%					
3 skleničky pro muže, 2 skleničky pro ženu	12%		17%		7%		0%		8%					
Nic není bezpečné	18%		50%		21%		18%		54%					

Tab. 19 - Pije někdo z vaší rodiny alkohol ve větší míře (např. více než 3 skleničky)?

	Chlapci 15	Divky 15	Chlapci 16	Divky 16	Chlapci 17	Divky 17	Chlapci 18	Divky 18	Chlapci 19	Divky 19	Chlapci celkem	Divky celkem	Chlapci (%)	Divky (%)
Ano, pravidelně	1	1	2	2	0	0	1	1	1	1	5	5	12%	13%
Ano, příležitostně	3	4	4	2	2	1	2	1	3	1	14	9	34%	24%
Ne, nikdo nepije nad míru	5	3	4	4	4	7	6	6	3	4	22	24	54%	63%

Příloha D – Souhrn hlavních metabolických efektů etanolu

Zdroj: Alkohol a játra - Ehrmann a kol., 2006

Příloha E – Tabulka stupňů opilosti

Dávka	příznaky
do 0,3 g.kg ⁻¹	je tolerována, nemluvíme o podnapilosti
0,4 - 0,5 g.kg ⁻¹	vznikají poruchy vestibulárního aparátu a vnímání
0,5 - 1,0 g.kg ⁻¹	hovoří se již o podnapilosti, odpovídá 25 - 50 g absolutního alkoholu u člověka vážícího 70 kg
1,0 - 1,5 g.kg ⁻¹	mírný stupeň opilosti – 50 - 70 g absolut. alkoholu (excitační stadium alkoholového opojení)
1,5 - 2,0 g.kg ⁻¹	100 g absolut. alkoholu
2,0 - 3,0 g.kg ⁻¹	těžký stupeň opilosti - 150 g absolut. alkoholu (u 50 % osob způsobuje stav bezvědomí)
3,0 - 5,0 g.kg ⁻¹	absolutní otrava alkoholem - 200 g a více g absolut. alkoholu (např. 0,5 l rumu)
nad 5,0 g.kg ⁻¹	smrtelná otrava - toto je hranici orientační a individuální, protože je zde nutno brát v úvahu návyk na požívání alkoholu

Zdroj: <http://www.chemi.muni.cz/~vlasta/TOPOT2007-06.pdf>